

ASKERİ MERASİM VE PROTOKOL TALİMATNAMESİ ⁽¹⁾

Bakanlar Kurulu Kararının Tarihi : 30.5.1956, No : 4/7346
Dayandığı Kanunun Tarihi :
Yayımlandığı R. Gazetenin Tarihi : 29.9.1956, No : 9420
Yayımlandığı Düsturun Tertibi : 3, Cildi: 37, S. 2335

BİRİNCİ BÖLÜM**KARA****UMUMİ HÜKÜMLER**

Madde 1 – Bu Talimatnamenin birinci bölümü karada, ikinci bölümü denizde askeri merasim ve Protokol işlerinin ne şekilde tertip, tanzim ve yürütüleceğini ifade eder.

Madde 2 – Bu Talimatnamede yazılan veya hususi emirle yaptırılacak askeri merasimin kanun, kararname ve talimatnameler dairesinde tertip ve tanzimi işi ile Erkanıharbiyei Umumiye Riyaseti Personel Başkanlığı vazifelidir.

Madde 3 – Enebilerle yapılacak temaslarda, memleketimize ziyarette ve vazife maksadı ile gelen ve kendilerine askeri merasim yapılması gereken yabancı devlet ve askeri erkanına yapılacak bilumum askeri merasim, Erkanıharbiyei Umumiye Riyaseti İstihbarat Başkanlığınca, mevcut mevzuat hükümlerine göre ve lüzumunda Hariciye Vekaletiyle de işbirliği yapılmak Suretiyle tertip ve tanzim olunur.

Madde 4 – Hükümet Merkezinden başka yerlerde bu vazife, mahallin en büyük kumandanı tarafından kadrolarında bu işle tanzif edilmiş şubesi veya kısmı bulunan karargahlarda bu şube veya kısımdan, kadrosunda bu işle tanzif edilmiş şube veya kısmı bulunmayan birliği, müessese ve okullarda seçilecek bir subay tarafından esas vazifesine ek olarak yapılır. Bu subaya protokol subayı denir.

Madde 5 – Hususi bir emir verilmedikçe; güneş battıktan sonra ve daha üst rütbelinin bulunduğu yerlerde karşılama ve uğurlamalarda askeri merasim yapılmaz.

Madde 6 – Askeri Merasim ve Protokol Talimatnamesi hükümleri, Jandarma ve gümrük birliklerinde de aynen tatbik edilir.

(1) Bu Yönetmelikte düzenlenen merasim ve protokol işlerinin ne şekilde tertip, tanzim ve yürütüleceğini şekil ve şemalarla açıklayan ekler ve cetveller 3 üncü tertip düsturun 37 inci cild (devamı) sahife 2345'te Resmi Gazete'nin 29.9.1956 tarih ve 9420 sayısında yayımlanmıştır.

Madde 7 – Hudut muhafaza birlikleri ile sabit jandarma ve gümrük kıtaları toplanarak merasime iştirak ettirilmezler.

Madde 8 – Merasimde, resmi ziyafetlerde askeri ve mülki protokol dereceleri aşağıda gösterilmiştir. Tebriklerde; ordu mensupları için kara, deniz, hava, jandarma ve gümrük sırası içerisinde rütbe ve muadili sınıf askeri memur ve kıdem, ziyafetlerde ise; tebriklerde gösterilen sıra gözetilmeden rütbe ve muadili askeri memur ve kıdem esas tutulur.

Askeri ve mülki erkanın birlikte bulunacakları ziyafetlerde barem derecesi esas ve aynı derecede bulunanlar arasında Ordu mensupları önde tutulur.

Vali ve kaymakamlar memuriyetleri dışında iken bulunacakları ziyafetlerde en büyük mülkiye memuru olarak buldukları takdirde bundan müstesnadırlar.

ASKERİ PROTOKOL SIRASI

1. Tümgeneral - tümamiral: maraşal- büyükamiral, muadili as.me.
2. Tuğgeneral - tuğamiral ve muadili askeri memur.
3. Albay ve muadili askeri memur.
4. Yarbay ve muadili askeri memurlar
5. Binbaşı ve muadili askeri memurlar.
6. Yüzbaşı ve muadili askeri memurlar
7. Üsteğmen ve muadili askeri memurlar
8. Teğmen ve muadili askeri memurlar
9. Asteğmen ve muadili askeri memurlar

Umumi protokol sırası:

1. Vekiller
2. Mebuslar
3. Ordu erkani, malulgaziler ve Türkiye Eski Muharıpler Birliği temsilcileri
4. Mahkemei Temyiz
5. Devlet Şurası
6. Divanı Muhasebat
7. Üniversite mensupları
8. Başvekalet mensupları
9. Devlet Bakanlığı ve Milletlerarası İktisadi İş Birliği Teşkilatı
10. Adliye Vekaleti ve Baro Reislıği
11. Dahiliye Vekaleti
12. Hariciye Vekaleti
13. Maliye Vekaleti
14. Maarif Vekaleti

15. Nafia Vekaleti
16. İktisat ve Ticaret Vekaleti
17. Sıhhat ve İctimai Muavenet Vekaleti
18. Gümrük ve İnhisarlar Vekaleti
19. Ziraat Vekaleti
20. Münakalat Vekaleti
21. Çalışma Vekaleti
22. İşletmeler Vekaleti ve bu Vekaletle bağlı müstakil umum müdürlükler ve müesseseler erkanı
23. Ankara Vilayeti erkanı ve Vilayet Meclisi azaları
24. Ankara Belediye erkanı
25. Siyasi parti temsilcileri (Mülki idare makamlarınca tesbit edilen sıraya göre)
26. Resmi ve hususi bankalar
27. Diğer sivil teşekküller (Alfabe sırasına göre)
28. Bu tebrikat Sonunda kordiplomatik (Hariciye Vekaleti protokol Umum Müdürlüğünce tesbit edilen sıraya göre tebrikatta bulunurlar.)

Umumi protokol sırası Hükümet Merkezine göre tertip edilmiştir. Hariç garnizonlarda bu husus buna kıyasen yapılır.

BİRİNCİ FASIL

Resmi kabul ve ziyaretler

Madde 9 – Reisicumhurun huzurlarına çıkış:

a. Kuvvetler kumandanları, ordu kumandanı veya müfettişleri, kolordu, donanma, tümen, müstahkem mevki, tugay ve bu makamdaki rütbelilere eşit rütbe sahipleri, aşağıdaki hallerde istizandan sonra Reisicumhurun huzurlarına kabul olunurlar. İstizan Milli Müdafaa Vekaleti ve Erkanıharbiyei Umumiye Riyaseti Personel Başkanlığınca Riyaseticumhur Umumi Katipliği delaleti ile yapılır. Ve kabul edilecek ziyaretçiye bildirilir.

- 1) Hükümet merkezinde rütbe ve memuriyeti terfi ettirilenler,
- 2) Hükümet Merkezinde iken harice nakil edilenler,
- 3) Hükümet Merkezine tayin suretiyle gelenler,
- 4) Vazife dolayısıyla Hükümet Merkezine bağlı olmayıp dışardan vazife ile gelenler.

Reisicumhur Hükümet Merkezinde bulunmadığı zamanlarda ayrılanlarla yeni gelenler, Reisicumhur makamını ziyaretle Defteri Mahsusı imzalar ve ziyaret sebeplerini yazarlar.

b. Reisicumhur; garnizondaki subayları kabul etmek isterse, Hükümet Merkezinde Milli Müdafaa Vekili veya Erkanıharbiyei Umumiye Reisi tarafından, hariç garnizonlarda ise en büyük rütbeli kumandan tarafından takdim olunurlar.

c. Reisicumhurun resmi kabullerinde merasim kıyafetiyle bulunulur.

Madde 10 – Milli Müdafaa Vekili ve Erkanıharbiyei Umumiye Reisi tarafından yapılacak resmi kabuller;

Hususi kalem müdürlüğü veya emir subayı delaletiyle tayin edilecek gün ve saatte yapılır. Bu zaman, hususi kalem müdürü veya emir subayı tarafından kabul edilecek zata bildirilir. Kıyafet; uzun ceket, düz pantolondur.

Bu esasa göre aşağıda yazılı zevat Milli Müdafaa Vekilini ve Erkanıharbiyei Umumiye Reisini ziyaret ederler.

a. Milli Müdafaa Vekaleti ve Erkanıharbiyei Umumiye Riyaseti teşkilatı şube müdürlükleri ile kuvvetler Kumandanlıkları daire başkanları ve grup başkanları ile muavinleri ile daha üst makamlara tayin suretiyle gelenler ve bu vazifelerden tayin suretiyle ayrılanlar.

b. Hükümet Merkezine tayin edilerek gelen alay ve daha yukarı kademe kumandanları ile, bu makamlardaki rütbe sahiplerine eşit rütbe taşıyan müessese amirleri ve okul kumandanları,

c. Hükümet Merkezine vazife ile gelen general ve amiraller,

Madde 11 – Hükümet Merkezindeki bilümum birlik, müessese ve okullara tayin edilerek gelenler veyahut tayin edilerek ayrılanlardan yarbay ve muadili askeri memurlar (Dahil) daha küçük rütbe sahipleri, kendi rütbelerinden iki dereceye kadar üst amirlerini ziyaret ederler.

Madde 12 – Milli Müdafaa Vekili ve Erkanıharbiyei Umumiye Reisini ziyaret etmek isteyen basın mensuplarının ziyaretleri Milli Müdafaa Vekaleti Temsil Bürosu tarafından diğer sivil zevatın ziyaretleri hususi kalem müdürleri veya emir subayları tarafından tertip ve tanzim olunur.

Madde 13 – Hükümet Merkezi haricindeki garnizonlara gelen veya ayrılan ordu mensuplarından alay ve daha büyük birlik kumandanları ile bu rütbelere eşit diğer rütbe sahipleri ve muadilleri o garnizondaki en büyük üste kadar, diğerleri de kendi rütbelerinin iki derece üstüne kadar o garnizonda bulunan üstlerini makamlarında ziyaret ederler.

Madde 14 – Bir mevkie tayin edilen veya o mevkiden ayrılan en büyük rütbeli kumandan, müessese amiri garnizon ve jandarma kumandanları mahallin en büyük mülkiye amirine resmi ziyaret yaparlar.

Umumiyetle bu ziyaretler o mahalle varış tarihinden itibaren (48) saat içinde yapılır. İadeyi ziyaretin de ziyaret tarihinden itibaren (48) saat içinde yapılması lazımdır.

Madde 15 – Ecnebilerle temasın tanzimi :

a. Memlekete geçici olarak gelecek Hükümet misafirlerini ziya-ret programları, Hariciye Vekaletince hazırlanır. Programda askeri makamları ilgilendiren hususlar Erkanıharbiyei umumiye riyaseti Haber Başkanlığınca düzenlenir ve tatbik edilir.

b. Milli müdafaa vekaletinin misafir ve davetlisi olarak veya resmi görüşmelerde bulunmak üzere gelecek yabancı heyetlerin ziyaret programları; Erkanıharbiyei Umumiye Riyaseti Haber Başkanlığı Protokol şubesi tarafından tanzim ve tatbik edilir.

c. Yabancılar ve yabancı ataşeler tarafından verilecek yemek kokteyl ve resmi kabul ve emsali davetlere çağrılan ve davetiyeleri Erkanıharbiyei Umumiye Riyaseti Haber Başkanlığı kanalı ile kendilerine tevzi edilen zevat bu davetlere icabet ederler.

d. Yabancı askeri ataşeler ve diğer yabancılar ile yapılacak resmi görüşmeler Erkanıharbiyei Umumiye Riyaseti Haber Başkanlığınca tanzim edilir.

Amerikan Askeri Yardım Kurulu mensuplarının yapacakları görüşmeler; yardım ve irtibat bürosunca, yabancı basın ataşeleri ve basın temsilcileri ile yapılacak görüşmeler Milli Müdafaa Vekaleti ve Temsil Bürosunda tanzim edilir. Ve Erkanıharbiyei Umumiye Riyaseti Haber Başkanlığına bilgi verilir.

e. Ordu mensupları ile garnizonda kendilerinden daha üst rütbeli askeri makam bulunmayan, kolordu, tümen, yurtiçi bölge, müstahkem mevki, tuğay, deniz ve hava üstleri ve garnizon kumandanları ile kurmay başkanları da kendilerine vaki müracaatları vazifeleri icabı kabul ederek gelip geçici yabancılar ile görüşebilirler.

Yabancı sefaret mensupları ve askeri ataşelerin ziyaretleri Erkanıharbiyei Umumiyece verilecek özel direktife göre kabul edilir.

f. Hükümet Merkezi dışındaki garnizonlarda ecnebi konsolos ve elçilik mensuplarınca yapılacak davetlere, mahallin en büyük askeri makamınca davetiyeleri kendilerine tevzi edilen zevat icabet ederler.

g. Bu toplantılarda Erkanıharbiyei Umumiye Riyasetince verilen talimata göre hareket edilir.

h. Herhangi bir birlik veya müessesenin gezilmesinde, kimlerin bulunacağı ayrıca emredilmemişse, genel olarak bu birlik ve müessesenin bağlı bulunduğu özel daire başkanı ve alakasına göre hareket ve lojistik başkanlıklarından birer kurmay subay, birlik veya müesseselerin kumandan veya amirleri ile ilgili personel hazır bulundurulur.

Gezi programları hakkında üst makamlardan direktif verilmemişse gezilecek birlik kumandanı veya müessese amirliklerince önceden hazırlanır.

i. Görülmeye değer tarihi yerler ile turistik mahallerin gezilmesinde gerekli inzibati ve emniyet tertibatı, garnizon ve merkez kumandanlıklarınca ve mülki emniyet makamları ile de işbirliği yapılmak suretiyle alınır.

Gezilecek bu yerler hakkında gerekli izahatı verecek memurlar da hazır bulundurulur.

İKİNCİ FASIL

Askeri merasim ve tebrikler:

- A. Resmi günlerde yapılacak merasim ve tebrikler.
- B. Şahıslara yapılacak merasim.
- C. Hususi merasimler.
- D. Geçit resimleri.

A. Resmi günlerde yapılacak askeri merasim ve tebrikler.

Madde 16 – Cumhuriyet Bayramında Hükümet Merkezinde yapılacak merasim :

a. Ordu mensuplarından, protokola dahil bulunanlar merasim kıyafetiyle(1 No. lu elbise) Reisicumhurun bulunacakları mahalle giderek tebriklerini arzederler.

b. Büyük Millet Meclisi azalarını takip etmek üzere başta Erkanıharbiyei umumiye Reisi olduğu halde Reisicumhurun huzurlarına girilir.

Giriş; 8 inci maddedeki esaslara göre yapılır. Erkanıharbiyei Umumiye Reisi Ordu mensupların sonu alınıncaya kadar Reisicumhurun solu gerisinde kalır.

c. Büyük Millet Meclisindeki tebrik merasimi nihayete erince, Reisicumhur Erkanıharbiyei umumiye Reisi ile birlikte merasime katılan askeribirlik ve sivil teşekkülleri teftiş ederler. Bunu mütaakıp Reisicumhur, şeref tribününe veya geçit resmini kabul buyuracakları yere gelir ve programa göre geçit resmi başlar.

d. Ankara'da merasime katılacak kara, deniz ve hava kuvvetleriyle mensup birliklerin miktarı önceden Erkanıharbiyei Umumiye Reisliğince emredilir.

e. Merasime kıta başında katılmıyan, korgeneral ve muadillerile daha üst rütbeliler şeref tribününde, diğer subay ve askeri memurlar kendilerine tahis edilen yerlerde merasim kıyafeti (1No.lu elbise) ile bulunurlar.

Madde 17 – Hükümet Merkezi haricindeki garnizonlarda yapılacak askeri merasim ve tebrikler:

a. Mevkiin en büyük kumandanının tayin ve tesbit edeceği kara, deniz, hava, jandarma ve gümrük kuvvetleri mensuplarıyla birlikte ve merasim kıyafeti (1 No.lı elbise) ile mahallin en büyük mülki amirini makamında tebrik ederler. Geçiş sırası 8 inci maddedeki esaslara göre tertip ve tanzim olunur.

b. Tebrik merasiminin sonunda askeri kıta bulunan mahallerde mahallin en büyük mülki amiri en büyük rütbeli kumandanı ile birlikte merasime katılan birlikleri ve sivil teşekkülleri teftiş ederler. Bunu mütaakıp geçit resminin kabul edileceği yere gelinir, ve program gereğince geçit resmi başlar.

Madde 18 – Zafer Bayramında Hükümet Mekezinde yapılacak merasim :

a. Erkanıharbiyei Umumiye Riyasetince; hazırlanan programa göre Anıt-Kabir ziyaret edilerek Erkanıharbiyei Umumiye Riyaseti ve kuvvetler kumandanlıkları adına yaptırılan çelenkler konur.

b. Anıt-Kabir'i ziyarete aşağıda gösterilenler katılırlar:

Merasime katılacaklar	Kara	Deniz	Hava	Toplam	Düşünceler
General ve amiraller Ankara'da bulunan bütün general, amiral ve eşitleri					
Albay	2	2	2	6	
Yarbay	2	2	2	6	
Binbaşı	2	2	2	6	
Yüzbaşı	2	2	2	6	
Üsteğmen	2	2	2	6	
Teğmen	2	2	2	6	
Asteğmen	6	–	–	6	
Harb Okulu Öğrencisi	6	–	–	6	
Yedek Subay Okul Öğ.	6	–	–	6	
Yüksek okullardaki					
askeri öğrenciler	6	–	–	6	Beherinden
Astsubay	2	2	2	6	
Çavuş	2	2	2	6	
Onbaşı	2	2	2	6	
Er	2	2	2	6	
Toplam	44	20	20	84	
Eski muhripler ve					
malûlgazilerden				6	
Jandarma Sb. Okulu					
öğrencisi				6	o anda mevcut olduğu takdirde.
Jandarma Assb. Okulu					
öğrencisi				6	" " "

c. Anıt-Kabre giriş mozolede tertiplenmeve merasimin icrası Anıt-Kabir'de merasim ve emniyet nöbetleri hakkındaki talimatta belirtilen şekilde yapılır.

d. Erkanıharbiyei Umumiye Reisi, Anıt-Kabri ziyaretten sonra makamlarında aşağıdaki şekilde gösterildiği veçhile tebrikleri kabul ederler,

e. Tebriklere kıta ile merasime katılmayan yarbay ve muadilleri dahil daha üst rütbeli subay ve muadilleri askeri memurlar merasim kıyafeti (1 Numaralı elbise) ile iştirak ederler. Giriş 8 inci maddedeki esaslara göre yapılır.

Ordu mensupları mütaakıp İcra Vekilleri, Büyük Millet Meclisi azaları, diğer mülki, resmi daireler mensupları ile diğer sivil özel teşekküllerin mümessilleri Erkanıharbiyei Umumiye Riyaseti Personel Başkanlığınca tesbit edilecek protokol sırasına göre tebrikte bulunurlar. Tebrik zamanları Erkanıharbiyei Umumiye Riyaseti Personel Başkanlığınca tesbit edilerek ilgililere davet kartları ile bildirilir.

f. Tebriklerin sonunda Erkanıharbiyei Umumiye Reisi askeri birliklerin geçit resmi için toplandıkları yere giderek merasim kumandanı refakati ile geçit resmine katılacakları teftiş eder. Bunu mütaakıp gar nizonca seçilen en kıdemsiz subay tarafından günün önemini belirten bir söylev verilir. Bundan sonra sivil kurumlardan konuşacaklara söz verilir. Ve en son olarak Erkanıharbiyei Umumiye Reisi veya tayin edeceği bir zat tarafından yapılacak konuşmayı mütaakıp geçit resmi başlar. Ve geçit resminin bitmesi ile merasime son verilir.

Madde 19 – Zafer Bayramında Hükümet Merkezi haricindeki garnizonlarda yapılacak merasim:

- a. Şehitlik ve abide gibi yerler varsa, garnizon kumandanlığınca tesbit edilenlerin iştirakiyle çelenk konulur.
- b. Mahallin en büyük rütbeli kumandanı makamlarında tebrikleri kabul ederler.
- c. İstanbul, İzmir ve diğer büyük garnizonlarda ordu mensuplarından merasim kıtasına dahil olmayanlardan protokola dahil olanlar (Yarbay ve daha üst rütbeliler ve muadilleri) diğer garnizonlarda mahallin en büyük kumandanının tesbit edeceği askeri zevat 8 inci maddedeki esaslara göre tebriklere katılırlar.
- d. Tebrikleri mütaakıp, mahallin en büyük mülki amiride beraber bulunduğu halde merasim kıtasını teftiş eder.
- e. Birlik bulunmayan yerlerde tebrikler, o yerde Milli Müdafaa Vekaleti kadro ve kuruluşunda bulunan müessesese amirlerinden en büyük rütbeli subay veya muadili tarafından kabul edilir.

Madde 20 – Zafer Bayramında Dumlupınar'da yapılacak merasim:

- a. Dumlupınar'da Şehit Asker Abidesinin bulunduğu mevkilerde, merasim; Başvekaletin 7/7/1949 gün ve 2593-6-2217-3-39 sayıları ile tasvip olunan yönetmelik esaslarına göre yapılır.

Ayrıca; hava kuvvetleri kumandanlığınca bir filoluk hava kuvveti de bu merasime iştirak ettirilir.

- b. Merasim, evvelce düzenlenmiş program gereğince yapılır. Program haricinde hiçbir iş yapılmaz.

B ŞAHISLARA YAPILACAK MERASİM

Madde 21 – Aşağıdaki maddelerde gösterilen zevata, askeri garnizon ve üs bulunan yerlere varış ve ayrılışlarında veya askeri garnizon veya üsleri ziyaretlerinde ve ayrılışlarında askeri merasim yapılır.

Bu zevattan kendisine merasim yapılmasını istemiyenlere merasim yapılmaz.

Madde 22 – Devlet, hükümet ve ordu büyüklerinin Hükümet Merkezinden gidiş ve gelişlerinde askeri bir kıta ile merasim yapılmadığı hallerde aşağıda yazılı zevat bulunur. yerler, merasim yapılan mevkiin durumuna göre, bu merasimi tertip ve tanzim eden makamca tayin ve tesbit edilerek ilgililere bildirilir. Bu gibi ahvalde duruş sırası aşağıda gösterildiği gibi olup merasim kıtasının sağ tarafı boş bırakılır.

1. Büyük Millet Meclisi Reisi,
2. Başvekil,
3. Vekiller Heyeti,
4. Milletvekilleri,
5. Askeri Erkan,
6. Mülki Erkan,
7. Diğer sivil teşekküller,

Bu merasimlere kordiplomatikte katılıyorsa Hariciye Vekaleti Protokol Umum Müdürlüğünce gösterilen yerde bulunurlar.

Karşılama ve uğurlama merasimlerinde yalnız askeri erkan bulunuyorsa merasim kıtasının 10 adım sağında tertiplenirler.

Merasim yerinin durumu bu tertibi almağa müsait değilse durulacak yer hakkında ayrıca emir verilir.

Madde 23 – Reisicumhurun seyahatlerinde ve askeri kıtaların bulunduğu mevkilere ve hükümet merkezine geliş ve gidişlerinde aşağıdaki merasim yapılır. Merasimin icra şekli (Ek - 1) de gösterilmiştir.

a. Şehir methalinde, istasyon, iskele veya hava meydanında bir tabur (Üç piyade bölüklü) piyade, varsa sancak, bando ve boru takımıyla merasim yapılır. Merasim atışı yapacak topçu bulunan mevkilerde (21) pare top atışı ile selamlanır.

b. Reisicumhurun seyahatlerinde askeri merasim yapıldığı takdirde kıta ile merasime katılan subaylardan gayri aşağıdaki zatlar da hazır bulunurlar.

HÜKÜMET MERKEZİNDE:

1. Milli Müdafaa Vekili,
2. Erkaniharbiyei Umumiye Reisi,
3. Kuvvetler Kumandanı,
4. Erkaniharbiyei Umumiye II nci Reisi,
5. M.M.Yüksek Kurulu Genel Sekreteri,
6. Garnizon Kumandanı,
7. Mezkez Kumandanı,
8. M.M.V. Temsil Bürosu Başkanı,

HARİÇ GARNİZONLARDA:

Mahallin en büyük rütbeli kumandanı ile ordu müfettişlikleri merkezinde albay dahil daha üst rütbeli, kolordu ve daha küçük birlik ve muadili müesseselerin buldukları yerlerde general ve amirallerle üst subaylar ve o esnada garnizonda bulunan protokola dahil diğer subaylar hazır bulunurlar.

c. 23 üncü maddenin (a) fıkrasında belirtilen birlikten daha az kuvvette birlik bulunan garnizonlarda merasim kıtası mevcuda göre yaya olarak tertip olunur.

d. Askeri kıta bulunmayan yerlerde toplu jandarma ve gümrük kıtası varsa merasim kıtası bunlardan çıkarılır.

e. Reisicumhurun seyahatlerinde bölgesine dahil olduğu ordu müfettişleri ve kolordu kumandanları, bölgeleri hududunda veya emir olunan mevkilerde karşılarlar, ve bölgeleri hududuna kadar uğurlarlar. Ancak; hususi emir verildiği takdirde bölgelerinin dışında da refakat ederler.

f. Reisicumhurun seyahatlerinde yol üzerinde bulunan garnizonlardaki en büyük rütbeli kumandan ile garnizon ve merkez kumandanları merasim kıyafetiyle Reisicumhuru selamlarlar.

g. Reisicumhurun bulunduğu mevkide başkaları için merasim yapılmaz. Gerekliyse hususi emir verilir. Ancak; Reisicumhur Hükümet Merkezinde bulunduğu zamanlarda bu karşılama ve uğurlama merasimleri istizan ve hususi emre hacet kalmadan yapılır.

Madde 24 – B.M.M.Reisi, Başvekil ve vekillerin vazife ile seyahatlerinde münasip görülecek mevkilerde aşağıdaki karşılama ve uğurlama merasimi yapılır. Bu merasimin yapılabilmesi için garnizon kumandanlarının veya mahallin en büyük rütbeli kumandanının en geç merasimin yapılacağı saatten (24) saat evvel haberdar edilmesi lazımdır. Bu hususta bir işaret olmamışsa merasim yapılmaz.

a. B.M.M. Reisi, Başvekil ve vekillerin vazife ile seyahatlerinde garnizonlara geliş ve gidişlerinde bir piyade bölüğü ve varsa bando ile karşılama ve uğurlama merasimi yapılır. Bu merasimlerde mahallin en büyük rütbeli kumandanı ile garnizon ve merkez kumandanları da hazır bulunur.

b. Hükümet Merkezinde B.M.M. Reisi ve Başvekil için yapılacak karşılama ve uğurlama merasiminde aşağıdaki zevat da bulunur:

- (1) M.M. Vekili,
- (2) Erkanıharbiye Umumiye Reisi,
- (3) Kuvvetler kumandanları,
- (4) Erkanıharbiye Umumiye II nci Reisi,
- (5) M.M. Yüksek Kurulu Genel Sekreteri,
- (6) Garnizon Kumandanı,
- (7) Merkez Kumandanı,

Diğer vekillerin seyahatlerinde askeri merasim yapıldığı takdirde kıta ile merasime katılacaklardan gayri, garnizon ve merkez kumandanları hazır bulunurlar.

Milli Müdafaa Vekili için yapılacak merasimde:

- (1) Erkanıharbiyei Umumiye Reisi,
  - (2) Kuvvetler Kumandanları,
  - (3) Erkanıharbiyei Umumiye II nci Reisi,
  - (4) Askeri Temyiz Mahkemesi Reisi,
  - (5) Milli Müdafaa Vekaleti Müsteşarı,
  - (6) Garnizon Kumandanı,
  - (7) Merkez Kumandanı,
  - (8) M.M.Vekaleti Temsil Bürosu Başkanı,
  - (9) E.U.İç Protokol Ş. Müdürü,
- bulunurlar.

c. Kıyafet; Kışın haki, yazın bej renkli uzun ceket ve düz pantalonudur.

Madde 25 – Kumandanlara yapılacak merasim:

a. Tuğgeneral ve amiral dahil daha yukarı rütbedeki kumandanların bir garnizona geliş ve gidişlerinde 24 üncü maddedeki merasim kışla veya karargaha en yakın bir yerde aynen yapılır.

b. Merasimde kıta başındaki subaylardan gayri ordu müfettişliği menkezlerinde albay dahil daha üst rütbeliler, bunlar haricindeki garnizonlarda üst subay, general ve amiraller hazır bulunurlar.

c. Hükümet Merkezinde; E.U. Reisi, kuvvetler kumandanları ve E.U.II nci Reisi, geliş ve gidişlerinde aşağıdaki zevat tarafından karşılanır ve uğurlanır.

ERKANIHARBİYEİ UMUMİYE REİSİ:

- (1) Kuvvetler kumandanları,
- (2) Erkanıharbiyei Umumiye II nci Reisi,
- (3) E.U.J 1: J 4 başkanları,
- (4) Garnizon ve merkez kumandanları,
- (5) M.M.V.Temsil Bürosu Başkanı,
- (6) E.U. Rs. İç Protokol Ş. Müdürü,

KUVVETLER KUMANDANLARI:

- (1) İlgili kuvvet kurmay başkanları
- (2) İlgili kuvvet kumandanlığı (G 1: G 4, A 1. A 4, N1: N4) Bşk.ları
- (3) Garnizon ve merkez kumandanları,

ERKANI HARBİYEİ UMUMİYE II NCI REİSİ:

- (1) E.U.Riyaseti J 1: J 4 başkanları
- (2) Garnizon kumandanı
- (3) Merkez kumandanı

- (4) E.U. riyaseti kışla kumandanı
- (5) E.U. riyaseti iç protokol şubesi md.

Askeri bir kıtanın katılmadığı zamanlarda yapılacak karşılama ve uğurlamada bulunacaklar:

HÜKÜMET MERKEZİNDE REİSİCUMHUR İÇİN:

- (1) Milli Müdafaa Vekili
- (2) Erkanıharbiyei Umumiye Reisi
- (3) Kuvvet kumandanları
- (4) E.U. II nci Reisi
- (5) Garnizon ve merkez kumandanları

BÜYÜK MİLLET MECLİSİ REİSİ:

- (1) Milli Müdafaa Vekili
- (2) Erkanıharbiyei Umumiye Reisi
- (3) Kuvvet kumandanları
- (4) E.U. II nci Reisi
- (5) Garnizon ve merkez kumandanları

BAŞVEKİL:

- (1) Milli Müdafaa Vekili
- (2) Erkanıharbiyei Umumiye Reisi
- (3) Kuvvet kumandanları
- (4) E.U. II nci Reisi
- (5) M.M. Yüksek Kurulu Gn. Sekreteri
- (6) Garnizon ve merkez kumandanları

MİLLİ MÜDAFAA VEKİLİ:

- (1) Erkanıharbiyei Umumiye Reisi
- (2) Kuvvet kumandanları
- (3) E.U. II nci Reisi
- (4) M.M. Vekaleti Müsteşarı
- (5) Askeri Temyiz Mahkemesi Reisi
- (6) Garnizon ve merkez kumandanları
- (7) Milli Müdafaa Temsil Bürosu Başkanı
- (8) İç Protokol Şubesi Müdürü

ERKANIHARBİYEİ UMUMİYE REİSİ:

- (1) Kuvvet kumandanları
- (2) E.U. II nci Reisi
- (3) Garnizon ve merkez kumandanları
- (4) E.U. kışla kumandanı
- (5) Milli Müdafaa Vekaleti Temsil Bü. Bşk.
- (6) E.U. İç Protokol Ş. Md.

ERKANIHARBİYEİ UMUMİYE İKİNCİ REİSİ:

- (1) E.U.J 1:J 4 başkanları
- (2) Garnizon ve merkez kumandanları
- (3) E.U. kışla kumandanı
- (4) E.U. İç Protokol Şubesi Md.

KUVVET KUMANDANLARI:

- (1) İlgili kuvvet kurmay başkanı,
- (2) İlgili (G 1: G 4, N 1: N 4, A 1:A 4) başkanları
- (3) Garnizon ve merkez kumandanları

d. Alay ve bağımsız tabur kumandanları ile karagahı kışla içerisinde bulunan daha üst kumandanlar, hergün kışlaya ilk gelişlerinde nizam karakolu tarafından selamlanırlar.

Madde 26 – Valilerin tayin edildikleri vilayet merkezlerine ilk varışlarında 24 üncü maddedeki merasim, vilayet konağı önünde aynen yapılır. Toplu jandarma kıtası mevcut olduğu takdirde, merasim kıtası tercihan jandarmadan çıkartılır.

Merasime mülki erkandan gayrı, garnizon ve merkez kumandanları da iştirak ederler.

YABANCILARA YAPILACAK MERASİM

Madde 27 – Ecnebi devlet reisleriyle, hükümet reisleri ve üyelerine, Nato Kumandanlığı veya memleketini temsilen memleketimize gelen kumandan veya sivil şahıslara aşağıda yazılı merasim yapılır. Hangi tertip merasimin yapılacağı, merasim program ve emirlerinde belirtilmelidir.

a. A tertibi merasim:

Bu tertip merasim, devlet reisleriyle yüksek rütbeli mümtaz askeri şahıslara yapılır.

(1) Devlet reislerine yapılacak merasim :

Devlet reislerinin karşılanma ve uğurlanma merasimleri; Sancak, üç piyade bölüklü bir tabur ve bandodan mürekkep bir şeref kıtası ile yapılır. Merasim aşağıda gösterildiği şekilde cereyan eder. Ayrıca misafir devlet reisi 21 atım top atışı ile de selamlanır.

(a) Yabancı devlet reisi; Protokol Umum Müdürlüğüne hazırlanan programa göre, Devlet Reisimiz tarafından programda belirtilen zevat da refakatlarında bulunduğu halde, kendilerini getiren vasıttan indikleri yerde karşılanır. Ve programa göre takdim merasimi yapılır.

(b) Takdim merasimini mütaakip, platform'a gidilir. Platform'a gidiş, platform'da duruş ve müteakiben kıtayı teftiş tertibi aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Misafir devlet reisinin maiyetlerinden platform'a gitmeyenler, mihmandarları tarafından kendilerine tahsis edilen vasıtaların yanına götürülür.

(c) Devlet reislerinin platform'da yerlerini almalarını mütaakıp, merasim tabur kumandanı (Dikkat selam dur) kumandasını verir. Bu kumanda üzerine sancaktar, sancağı selam vaziyetine getirir. Kıta "Selam dur" vaziyetini alır. Bando evvela misafir devletin milli marşını mütaakıp İstiklal Marşımızı çalar.

Bandonun misafir devletin milli marşını çalmağa başlamasıyla beraber merasim atışı yapacak batarya da ihtiram atışına başlar.

Marşların çalınmasını mütaakıp merasim kıtası kumandanı platform'daki yabancı devlet reisinin karşısına gelerek onu selamlar. Ve kıtanın teftişe hazır olduğunu arz eder. Bundan sonra şekilde gösterilen tertiple kıta teftiş edilir. Bu esnada merasim tabur kumandanı, garnizon kumandanının solundaki boş yeri alır. Bando tarafından; teftiş esnasında merasim (Tercihan bando ve kıtanın mensup olduğu tümen) marşı çalınır. Misafir devlet reisi kıtaya hitap ettiği takdirde bando susar. Hitap bitince tekrar çalmağa başlar. Bu tertiple kıtanın önünden geçilir.

Kıtanın sonuna varıldığında yabancı devlet reisi; kıta kumandanının elini sıkar. Ve kıtadan ayrılarak diğer karşılayıcıların buldukları yere gidilir. Kıta kumandanı merasim kıtasını "Silah omuza" vaziyetine getirir ve kıta, misafir devlet reisi karşılama merasimi yapılan mevkii terk edinceye kadar aynı vaziyette kalır. Ondan sonra rahat eder.

(d) Bu merasim şekli hakkında, merasim yerine gelmeden evvel mihmandarlar tarafından, misafir devlet reisine, bilgi verilerek duracağı yer ve hareket tarzı arz edilir.

(e) Hava vesair sebepler dolayısıyla bu tertip tatbik edilmediği takdirde, alınacak tertip ayrıca emredilir.

(2) YÜKSEK RÜTBELİ MÜMTAZ ASKERİ ŞAHİSLARA YAPILACAK MERASİM:

Yüksek rütbeli mümtaz askeri şahıslara yapılacak karşılama ve uğurlama merasimleri; bir bando, Bayrak ve bir merasim bölüğünden mürekkep bir şeref kıtasıyla yapılır.

Kıta; kara, deniz ve hava kuvvetlerinden teşkil edilebilir. Merasimin yapılacağı garnizonun imkanları müsait buldukça, gelen zatın mensup bulunduğu kuvvetten tertibi uygun olur.

(a) Merasim yeri; karargahta, hava meydanında, istasyon veya iskelede olabilir. Merasim yerinin umumi trafiği sekteye uğratmayacak şekilde seçilmesine bilhassa önem verilecektir.

(b) Merasim yerinin şeref kıtasını rahatça alacak, kıta önünde en az 30 adım bir boşluğu bulunan, gerektiği zaman geçit resmine müsait ve bütün muhitinin çok temiz ve tertipli olması lazımdır.

(c) Şeref kıtasıyla yapılacak merasimin zamanı; karşılama programında, ayrı bir madde halinde yayınlanır. Karargahta yapıldığı takdirde, misafirin bir makama yapacağı ziyaretin başlangıcında yer alması uygun olur.

(d) Halen bütün karşılama törenlerinde olduğu gibi, arka çantasız ve yalnız tüfeklidir. (Merasim bölümü kıyafetinde)

(e) *Merasimin şekli:*

(I) Şeref kıtası, merasim yapılacak zatın gelişi ve gidiş istikametine ve güneş durumuna uygun bir cephe ile durur.

(II) Bando ile bölük arasında, Bayrak Kanununa göre hazırlanmış (1 X 1.5 M. ebadında) bir Türk Bayrağı bulunur. Bayraktarın sağ ve solunda birer muhafız er bulunur. Bayrağın şekil ve ebadı ilişiktir.

(III) Merasimi kabul edecek zatın gelişi ile birlikte kıta "Silah omuza" vaziyetine geçer ve bu vaziyette bekler.

(IV) Karşılama heyeti şeref kıtasının takriben (30) adım cephesi önünde ve cepheleri, gelecek tayyare veya diğer nakil vasıtalarına çevrik olarak bir sırada bekler. Merasimi kabul edecek zatın inişinde karşılama heyeti başkanı yalnız veya tercümanla birlikte kapıya kadar ilerliyerek gelen zata temsil ettiği makam adına "Hoş geldiniz" der. Ve beklemekte olan karşılama heyetini takdim için refakat eder. Takdim mütaakıp merasimi kabul edecek zat doğruca kıtanın ortası ilerisine kendisi için tespit edilmiş yere gider (Platform varsa (1) inci maddedeki şekle göre hareket edilir. Platform yoksa, zemin üzerine duracak yer işaretlenmelidir.) Cephesi kıtaya müteveccih olarak durur. Misafiri karşılamaya memur heyetin başkanı, kabul edenin solunda ve aynı hizada yer alır.

(V) Merasimi kabul edecek zatın maiyeti erkanına kendilerinin bir adım gerisinde bir sıralı safta ve sıranın başı kendilerinin tam arkalarına gelecek tarzda yer gösterilir.

(VI) Misafiri karşılamağa gelen heyet takdimin hitamında şekilde görüldüğü veçhile cephesi kıtaya çevrik olarak misafir heyetinin bir adım gerisinde aynı istikamet ve düzende yer alır.

(VII) Şeref kıtası kumandanının (Dikkat selam dur) kumandasıyla "Selam vaziyeti" alınır. Bayraktar gergin kol uzunluğu nispetinde bayrağı tam ileri uzatır. (Bayrağın selam vaziyeti) kıta "Selam dur" vaziyetinde kaldığı müddetçe, bayrak da selam vaziyetinde kalır. Bu kumanda ile aynı anda merasimi kabul eden zatın mensup bulunduğu devletin milli marşı çalınır. Marşın hitamını mütaakıp kıta "Silah omuza" vaziyetine geçer. Ve (Dikkat sağa bak) kumandasıyla sağa bakarak bekler. Şeref kıtası kumandanı misafir zatın karşısına giderek kıtanın teftişe hazır olduğunu arz eder.

(VIII) Bunu mütaakıp merasimi kabul eden zat ile karşılamağa memur zat, kıtayı teftiş ederler. Karşılamağa memur zat merasimi kabul edenin sağ gerisinde bulunur. Bu esnada şeref kıtası kumandanı, sol gerilerinde olmak üzere kendilerine refakat eder. Diğer erkan yerlerini

aynen muhafaza ederler. Bu teftiş esnasında bando (Merasim marşı) çalar.

(IX) Tefiş; kıtanın önünden geçilip arkasından dolaşılmak suretiyle nihayetlenir. Tefişi mütaakıp her iki zatta eski yerlerine avdet ederler. Şeref kıtası kumandanı, kıtasının başında kalır. Herkesin eski yerlerini almasını mütaakıp bando susar.

(X) Karşılamağa memur zatın işareti üzerine; kıta kumandanı tarafından tekrar (Dikkat selam dur.) Kumandası üzerine, Türk İstiklal Marşı çalınır. Bu esnada, Bayrak (VII). nci kısımda olduğu gibi selam vaziyetini alır. İstiklal Marşının bitimini mütaakıp kıta "Selam dur" vaziyetinden "Silah omuza" vaziyetine geçer. Kıta bu vaziyetini aldıktan sonra; şeref kıtası kumandanı merasimi kabul eden zatın üç adım karşısına gelerek selam vaziyetinde durur.

(XI) Merasimi kabul eden zat, kıta kumandanının elini sıkar. Kıta, merasimi kabul eden zatın merasim yerinden ayrılışına kadar (Kıta cephesini terk edinceye kadar) bu vaziyette kalır. Ve bundan sonra rahat eder.

(f) Şeref kıtasıyla yapılacak merasim, misafir zatın gelişlerinde bir defa yapılır. Memleketten ayrılışlarında kendilerini karşılamağa memur zat ve maiyeti tarafından teşyi edilir. Ayrıca emir verilmedikçe kıta ile uğurlama merasimi yapılmaz.

(g) Bu merasimin şekli hakkında merasim yerine gelmeden evvel, karşılamağa memur zat tarafından merasimi kabul edecek zata gerekli bilgiler verilir. Duracağı yer ve hareket tarzı arz edilir.

b. B tertibi merasim:

Bu tertip merasim; A tertibi (2) nci bendindeki kumandanların dışında kalan diğer kumandanlara yapılır.

(1) Karşılama ve uğurlama merasimi; bando ve bir merasim bölüğünden mürekkep bir şeref kıtasıyla yapılır. Kıta A tertibi (2) nci bendinde olduğu gibi icabına göre kara, deniz ve hava kuvvetlerinden tertip edilir.

(2) Milli marşlar çalınmaz. Misafir ve karşılayıcıların muayyen yerlerini almalarını mütaakıp merasim bölük kumandanının (Dikkat selam dur) kumandasıyla beraber merasim kıtası "Selam dur" vaziyetine geçer. Bu esnada misafir, karşılayıcı ve maiyetleri de selam resmini ifa ederler. Bu selamlaşmayı mütaakıp, merasim kumandanı (Silah omuza, dikkat sağa bak) kumandasını verir ve bundan sonra merasim, A tertibi (2) nci bendinde olduğu gibi cereyan eder. Misafirin tekrar platform'a gelişini mütaakıp merasim kıtası kumandanı, (Dikkat selam dur) kumandası verir, kıta "Selam dur" vaziyetine geçer. Kıta kumandanı misafir zatın karşısına gelerek, onu selamlar. Misafirin kıta kumandanının elini sıkmasını mütaakıp, kıta kumandanı yerine döner. Ve kıtaya "Silah omuza" vaziyetini aldırır. Ve bu suretle merasim sona erer. Misafir kıta cephesini geçinceye kadar bu durum muhafaza edilir.

c. C tertibi merasim:

(1) Bu tertip merasim; Nato veya memleketini temsil eden yabancı hükümet erkanı ile ziyaret programlarında kendilerine karşı, askeri merasim yapılması bildirilen; yabancı sivil zevata yapılır.

(2) Merasim, bando ve bir bölükten mürekkep bir merasim kıtasıyla yapılır.

(3) Kıtadan başka, merasimde duracaklar; programda gösterilen yerde bulunurlar.

(4) Misafir; en büyük karşılayıcı ve maiyeti tarafından vasıttan indiği yerden karşılanır. Kıtanın sağ başına on adım yaklaşınca, merasim kıtası kumandanı (Dikkat selam dur) kumandasını verir. Bu kumanda üzerine, bando merasim veya mensup olduğu birliğin marşını çalar. Misafir ve en büyük karşılayıcı ve yakın maiyetleri kıtanın önünden geçerler. Misafir tarafından, kıtaya hitap edildiği takdirde, bando susar. Hitabı mütaakıp tekrar çalarb Misafir, kıta cephesini geçinceye kadar bu vaziyette devam edilir. Kıta kumandanı buraya kadar misafire refakat eder. Kıtanın sonunda selam vererek ayrılır. Kıtaya "Silah omuza) kumandası verilir. Misafir sahayı terk edinceye kadar bu vaziyette kalınır.

Diğer karşılayıcılar programda belirtilen yerlerini alırlar.

ALAY VE DAHA BÜYÜK BİRLİKLERİN YABANCILAR
TARAFINDAN TEFTİŞİNDE YAPILACAK
MERASİM

1. Birlik; Kara Kuvvetleri Kumandanlığının 7 Ağustos 1953 gün ve H.Bşk. V inci Ş.1 inci Ks. 582739 sayılı "Merasim Geçiş ve Duruşuna Ait Geçici Broşür"üne göre tertiplenir.

2. Birliğin cephe genişliğinin takriben 1/3 nispetinde ilerisine bir platform konulur.

3. Mevcutsa, platform'a mikrofon ve vüsatine göre, kıtanın yanlarına ve gerisine hoparlörler konulur.

4. Kıtayı teftiş edecek zat ve kendisine refakat eden zat ve en yakın maiyetleri kıtanın sağından gelerek platform'a çıkılır. Bu esnada kıta "Silah omuza" vaziyetinde kalır. Misafirin platform'da yerini almasını mütaakıp kıta kumandanı, (Dikkat selam dur.) kumandasını vererek misafir zatın karşısına gider ve kıtanın teftişe hazır olduğunu arz eder. Ve kıta kumandanının vereceği bir işaretle kıta "selam dur" vaziyetinden "silah omuza" vaziyetine geçer. Bunu mütaakıp, misafir ve kendisine refakat eden zatla emir subayları ve kıta kumandanı motörlü bir vasıta ile kıtayı teftiş eder. Bu esnada kıta, "silah omuza" vaziyetinde bulunur. Teftiş esnasında geçilen alay rahat ettirilir. Misafirin tekrar kursüye gelmesini mütaakıp kıta kumandanı, kıtayı tekrar (selam dur) vaziyetine getirir. Ve misafirin karşısına giderek selamlar. Misafir kıta kumandanının elini sıkar. Bunu mütaakıp kıta kumandanı kıtasının başına giderek kıtayı "Silah omuza" vaziyetine getirir. Misafir arzu ederse kıtaya hitap eder.

Misafirin isteği halinde, bir geçit resmi ile merasime son verilir. Geçit resmi yapılmadığı takdirde misafir, kıta cephesini terk edinceye kadar, silah omuza vaziyetinde durulur. Kıta kumandanı kıtasının sonuna kadar refakat eder.

Madde 28 – Yabancı askeri heyetlerin karşılama ve uğurlanmasında, merasim kıtasından başka aşağıdaki zevat bulunur.

a. Yabancı M. M. Vekilleri; şu zevat tarafından karşılanır.

- (1) M. M. V.
- (2) E. U. Rs.
- (3) Kuvvetler K. ları
- (4) M. M. V. Müsteşarı
- (5) E. U. Rs. J 1 : J 4 başkanları
- (6) Garnizon ve Merkez Kumandanları
- (7) E. U. Dış Protokol Ş. Md.
- (8) M. M. V. Temsil Bürosu Başkanı

b. Kara, deniz ve hava vekilleriyle M. M. V. Müsteşarları ve vekil muavinleri şu zevat tarafından karşılanır:

- (1) M. M. V. Müsteşarı,
- (2) İlgili kuvvet kur. bşk.,
- (3) E. Umumiye Riyasetinden bir daire bşk.,
- (4) İlgili kuvvetten bir başkan,
- (5) Garnizon ve merkez k. ları,
- (6) M. M. V. temsil Bürosu bşk.,
- (7) E. U. Riyaseti Dış Protokol Ş. Md.,

c. Müşterek E. U.Reislerinin karşılamasında şu zevat bulunur:

- (1) E. U. Reisi,
- (2) Kuvvetler K. ları,
- (3) E. U. II nci Reisi,
- (4) Kuvvetler kur. bşk. ları,
- (5) Garnizon ve merkez kumandanları,
- (6) M. M. V. Temsil Bürosu Bşk.,
- (7) E. U.Dış Protokol Ş. Md.,

d. Nato Başkumandanı:

- (1) Kuvvetler K. ları,
- (2) E. U. II nci Reisi,
- (3) Garnizon ve merkez kumandanları,
- (4) M. M. V. Temsil Bürosu Bşk.,
- (5) E. U. Riyaseti Dış Protokol Ş. Md.,

e. Nato Bölge K. ları: (Güney, merkezi Kuzey Avrupa ve Atlantik ve Akdeniz)

- (1) Kuvvet kumandanlarından en kıdemlisi,
- (2) E. U. II nci Başkanı,
- (3) Erkanharbiyei Umumiye J. lerden birisi,

- (4) Kuvvetler J. lerinden birisi,
- (5) Garnizon ve merkez kumandanları,
- (6) Milli Müdafaa Vekaleti Temsil Bürosu Bşk.,
- (7) Erkanıharbiyei Umumiye Riyaseti Dış Protokol Şubesi Müdürü,
- f. Kuvvet kumandanları:

- (1) İlgili kuvvet kumandanı,
- (2) Erkanıharbiyei Umumiye Riyasetinden bir Daire Başkanı,
- (3) İlgili kuvvet J. lerinden biri,
- (4) Garnizon ve merkez kumandanları,
- (5) Milli Müdafaa Vekaleti Temsil Bürosu Başkanı,
- (6) Erkanıharbiyei Umumiye Riyaseti Dış Protokol Şubesi Müdürü,
- (7) İlgili kuvvet haber şubesi müdürü,

g. Gerek yukarıda zikredilen heyetler ve gerekse bunlar dışında gelecek heyetlerin karşılanmasında yapılacak özel programlarda gerekli değişiklik ve ilaveler Erkanıharbiyei Umumiye Riyasetince yapılabilir Askeri merasimin yapılması işi bu özel programlarda ayrıca tasrih edilir.

Madde 29 – Yabancı misafir heyetlerin karşılanma, uğurlanma ve gezileri esnasında dikkat edilecek hususlar;

a. Hava meydanları, istasyon ve iskelelerde veya merasim yapılacak diğer yerlerde karşılama ve uğurlama bu hususta verilecek direktife göre yapılır. Buradaki intizam; garnizon kumandanlığı, merkez kumandanlığı, üs (İskele, istasyon) kumandanlıkları ve protokola memur subaylarca müştereken sağlanır. Karşılamada bulunması gereken zevatla vazifeli bir iki subay ve personelden maada hiçbir kimse merasim yerine sokulmayacaktır. Seyretmek ve tecessüs saika- siyle de olsa etraftaki şahısların ve toplulukların intizamı bozmasına müsaade edilmemelidir.

b. Karşılama yerinde, yol kavşaklarında ziyaret edilen birlik ve müesseselerde ve dönüşlerinde mutlaka trafik ekipleri bulundurulmalıdır, birçok nakil vasıtalarının toplanacağı hallerde park işinin seyriseferi tanzimi için, askeri trafik ekiplerinden başka büyük şehirlerde belediye trafik memurlarının da hazır bulundurulmaları garnizon kumandanlıklarınca sağlanacaktır.

Arabaların muntazam bir şekilde park edilmesi ve park yerlerinin ayrılabilmesi için gerekli düzen ve tedbirler alınmalıdır. Bunun için vazifeli olanlar, program ve merasimi idare eden makama, daha önceden müracaat ederek, gerekli bilgiyi her defasında almalıdırlar. (Misafir heyetin otolarına refakat ve emniyet ekibi trafik vazifelerinde kullanılmalıdır. Seyrisefer için ayrı ekipler tahsis edilmelidir.)

Refakat ve emniyet ekipleri, şehir dışında normal süratin dışına çıkmıyacak ve nizami sürat muhafaza edilecektir.

Müessese ve birlik gezilerine ait iç programlar daha önceden hazırlanmalıdır.

c. Memleketten ayrılışlarında, uğurlama merasiminin intizamla cerayanını sağlamak için, misafir heyetin esas hareket saatinden ancak, 5, 10 dakika önce merasim yerinde (Meydan, istasyon, iskele) bulunacak şekilde ikamet yerlerinden ayrılmalarını mihmandarlar düzenlemelidirler.

d. Karşılama ve uğurlama merasimlerinde, askeri kıtadan gayri bulunacak karşılayıcılar ve uğurlayıcılar 22 nci maddede gösterilen şekilde olduğu gibi tertiplenirler.

e. Misafirlerin eşleri bulunduğu takdirde en büyük karşılayıcının eşi de beraber bulunur.

f. Karşılama bulunan yerli zevat misafirlere en büyük karşılayıcı tarafından takdim edilir. Bu zevatın adları daha önceden emir subayı, protokol subayı, irtibat subayı, mihmandar tarafından en büyük karşılayıcıya yazılı veya ağızdan bildirilmiş olmalıdır. Makam ve vazifelerinin yabancı dilde söylenmesine mihmandarlar veya protokol ve irtibat subayları yardım ederler.

Karşılama kordiplomatik de bulunuyorsa bunların takdimi ilgili büyükelçi veya Hariciye Vekaleti protokolünden hazır bulundurulacak zat veya protokol subayı tarafından yapılır.

ÜÇÜNCÜ FASIL

HUSUSİ MERASİMLER

Madde 30 – Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılmasında ve diğer bilimum açılış merasimlerinde ve ihtifallerde yapılacak askeri merasim hususi emirle tertip ve tanzim edilerek yapılır.

Madde 31 – Milli Hakimiyet Bayramı, Ramazan ve Kurban bayramlarında yapılacak tebrik merasimi:

a. Hükümet Merkezinde Reiscumhur tebrikleri kabul ettikleri takdirde Erkanıharbiyei Umumiye Riyasetince verilecek emre göre hareket edilir.

b. Bundan başka devlet merkezinde ve diğer garnizonlarda tebriklerin yapılması, hususi surette cereyan eder.

Madde 32 – Cumhuriyet ve Zafer bayramlarıyla dini bayramlarda, kumandanlar veya memur edeceği şahıslar tarafından hastahaneler, dini bayramlarda kırsal ve hastaneler ziyaret edilerek tebrikler yapılır.

Madde 33 – Bayramlarda kumandan ve kurum amirleri yazılı tebriklerini yalnız bir derece üst makama arz ederler. Hususiyet arzeden tebriklere yalnız rütbe ve imza konulur, vazife ve makam yazılmaz.

YEMİN MERASİMİ

Madde 34 – Orduya giren her asker Ordu Dahili Hizmet Kanununda yazılı olduğu gibi yemin eder. Yemin merasimi her sene acemi erlerin kıtaya gelişlerinden bir ay sonra kolordu veya müstakil tümen kumandanlarının tayin edecekleri bir günde çok parlak ve canlı bir surette yapılır. Bundan sonra kendilerine silahsız hizmetler verilebilir. Üç aylık talim ve terbiyeden sonra da silahlı vazife verilebilir.

Madde 35 – Subay ve astsubay yetiştiren okulların kıtaya staja gönderdikleri öğrenciler de aynı gün yemin ederler. Kıtaya staja çıkarılmayan askeri okul öğrencileri de okullarında yemin ederler.

Madde 36 – Yemin gününden sonra kıtaya gelenler de topluca ve alay kumandanları huzurunda yemin ederler.

Madde 37 – Ecnebi öğretmen ve mütehasıslar; Türk ordusunda da aynı sadakatle hizmet edeceklerine, bağlı oldukları kuvvet kumandanı veya kurmay başkanını ziyaretlerinde namus üzerine söz verirler.

Madde 38 – Silah altına alınan ihtiyat erler bölük kumandanları tarafından toplanarak evvelce ettikleri yemin kendilerine hatırlatılır ve niçin silah altına alındıkları ve milletin kendilerinden neler beklediği ve nasıl çalışmak ve fedakarlık yapmak lazım geldiği söylenerek yurt sevgileri arttırılır.

Madde 39 – Yemin merasiminde aynı garnizonda buldukları takdirde tugay, tümen ve kolordu kumandanları da bulunmağa mecburdurlar.

Madde 40 – Yemin edinceye kadar geçen zaman zarfında, yeminin ehemmiyet ve kutsiyeti, verilecek söze bağlı kalmanın yüksekliği, sözden dönmenin namus ve haysiyet üzerine yapacağı fena tesirler yemin edeceklere anlatılır.

Madde 41 – Yemin merasimi şöyle yapılır:

Yemin edeceklerin mensup olduğu alay veya müstakil birliklerin eski erleri (Hizmet ve vazifede bulunanlardan başkaları) kamilen silahlı olarak münasip bir meydanda yüzleri içeri gelmek üzere dörtken teşkil ederler. Bu dörtgenin yalnız bir kenarı sancak bölüğü için boş bırakılır.

Yemin edeceklerin hepsi silahsız, temiz ve yeni elbiseleriyle palaskalı olarak ve mevcutlarına göre bir veya birkaç sıra olarak bu dörtgenin tam ortasına konacak Türk bayrağı ile süslenmiş bir masanın münasip mesafe açığında yüzleri sancak bölüğünün bulunacağı kenara dönük olarak tertip edilir. Böylece hazırlık yapıldıktan sonra sancak, usulü vechile getirilir.

Bu esnada birlik kumandanı sancağa ihtiram için silahlı erlere süngü taktırır ve selam dur vaziyeti aldırır. Sancak bölüğü, mevcut ise bando, değilse borazan ve trampetler sağ başta bulunmak ve yüzü dörtgenin iç tarafına gelmek üzere boş bırakılan kenar üzerinde safta durur. Sancak bölüğü yerine gelip durduktan sonra birlik kumandanı (Rahat dur,) kumandasını verir.

Madde 42 – Yemin merasiminde; birliğe mensup bütün subaylar merasim kıyafetile hazır bulunurlar. Bunlardan birlik kumandanları kıtaları başında diğerleri teşkil ettikleri dörtgenin sağ başında (Mevcutları fazla ise kıtanın bulunduğu tertipde) dururlar.

Atlı ve motörlü birlikler bu merasimi aynen yaparlar.

Madde 43 – Yukarıki maddedeki tertip alındıktan sonra İstiklal Marşı çalınır ve söylenir. Sonra alay veya müstakil kıta kumandanı gür sesle evvela sancağı tanıtır, sonra bu toplanmanın kutsiyeti ile alay tarihinden ve en mühim menakibinden kısa fakat özlü bir surette bahseder ve bu sancak altında yurda büyük hizmet gören kahramanların adlarını saygı ile anarak toplanmayı canlandırır ve yemine başlattırır.

Madde 44 – Kumandan sözlerini bitirince muhafızlarıyla beraber sancak ilerleyerek kumandanın sağ tarafına masanın küçük kenarına gelir. Yemin edecekler oldukları yerden evvelce müsait adede ayırmış oldukları postalar ile ve sıra ile masa başına getirilir. Sağ ellerini masa üzerinde bulundurulmuş silahların üzerine korlar. (Topçuda ve zırhlı birliklerde masa ve silahlar yerine bir top veya tank bulundurulur.)

Her tabur kumandanı masa başına gelecek erlere sureti Ordu Dahili Hizmet Kanununda yazılı yemini onların işitip tekrar edebilecekleri bir tarzda okur, erler de bu yemini aynen tekrar eder ve sancağı selamlayarak yerlerine giderler.

Madde 45 – Yemin merasimi bitince sancak kıtadaki yerine götürülür. Bundan sonra birlik kumandanı (Varsa hazır bulunan en üst rütbeli kumandan) "Bu gün, hatırası ölüncüye kadar yüreğimizden çıkmaması lazım gelen bir gündür. Siz bu gün hayatınızın sonuna kadar yurda sadık ve fedakar kalmak için yemin ettiniz. Hazar ve seferde yapacağınız her bir hizmette verdiğiniz sözü unutmayınız ... v.s. gibi" açık bir dil ile münasip birkaç söz söyler ve bir geçit resminden sonra merasime son verilir.

Yemin merasiminden sonra kıta günün artan kısmını eğlence ile geçirir. O gün için erlere öğle yemeği diğer günlere nisbeten daha çeşitli olarak verilir.

ALAYA SANCAK VERİLMESİ

Madde 46 – Alaylara verilecek sancak; Reiscumhur tarafından veya tevkil buyuracakları zat tarafından alaya hususi merasimle teslim edilir. Bu merasimde alayın mensup olduğu tugay, tümen ve kolordu kumandanları bulunur.

Madde 47 – Bu merasime alay mensupları merasim kıyafetile ve merasim duruşunda dururlar. Sancak bir bölük tarafından bulunduğu yerden alınır. Ve bando da başta olduğu halde alayın münasip mesafede cephesi ilerisine açık olarak getirilir. Sancak yaklaşırken alay kumandanının kumandasile bütün alay tazim vaziyetinde bulunur. Sancağı getiren bölük yerine gider. Yalnız sancaktar ile sancak muhafızları sancağın yanında kalır.

Alay kumandanı, sancağı teslim edecek zatın karşısına geçer. Sancağı teslim edecek zat, sancaktardan sancağı alarak münasip göreceği sözler ile alay kumandanına teslim eder.

Sancağı teslim alan alay kumandanı, sancak elinde olduğu halde alaya yüzünü dönerek sancağı alaya gösterip "Sancak millet tarafından alayımıza emanet edildi. Sancağımızı canla, başla muhafaza edeceğiz. Muharebenin, en sıkışık zamanlarında sancağı hatırlayarak, yurda ve millete karşı olan vazifelerimizi yapacağız. Sancağımızın müdafaası için kanımızı son damlasına kadar akıtacağız. Ve alayda tek sağ bir kişi kalsa düşmana bırakmayacağız." tarzında sözler söyler.

Madde 48 – Bundan sonra alay kumandanı sancağı sancaktara verir. Sancak muhafızlarıyla alayın baş tarafına götürülür. Bu merasim esnasında alay saygı duruşunu muhafaza eder ve merasimin nihayetinde rahat ettirilir.

Alay kumandanı bundan sonra sancağı veren zatın karşısında alayına bir geçit resmi yaptırır.

SANCAĞA MADALYA TAKMA MERASİMİ:

Madde 49 – Harbde fevkalade yararlık gösteren alayın sancağına madalya verilir. Madalya sancağın mahsus yerine, üzerine kordelasından bağlanır. Madalya birden fazla olduğu takdirde madalya miktarına göre ebatta ve beyaz ipek kumaştan yapılmış yastık üzerine derecelerine göre takılmak suretiyle aynı uzun kordela ile mahsus yerine bağlanır.

Bu merasim aynen alaya sancak verme merasimi gibi yapılır.

ŞAHISLARA MADALYA TAKMA MERASİMLERİ:

Madde 50 – Madalya takma merasimleri askeri bir merasimdir. Başta alay sancağı olduğu halde bir piyade taburu ve bandonun iştirakiyle yapılır.

Mülki amir ve erkan ile okullar ve mahalli teşekküller bu merasimlere davet olunabilirler.

Madde 51 – *Merasim:*

Madalya alacaklar ile madalyayı takacak olan kumandan veya şahsın (Ecnebi devlet madalyaları, o devletin sefiri veya ataşemiliteri tarafından takılır) ve davetlilerin yerlerini almalarını mütaakıp, verilecek bir (Ti...) işareti üzerine çalınacak İstiklal Marşile (Yabancı devlet madalyası takılırsa ilk defa yabancı marş) ile başlar.

a. Okullar; gençlik veya mahalli teşekküller adına yapılacak konuşmalar sonunda kumandan kısa bir hitabe ile merasimin mahiyet ve manasını belirtir.

b. *Konuşmalar bitince yalnız madalyayı takacak olan zat ve yardımcısı taburun 10 adım önünde duran madalya alacakların karşısına kadar gider bekler. Bu esnada madalya beratını okuyacak olan da mik rofon başındaki yerini almış olur. Bunu mütaakıp, madalya alacaklardan ilki, üç adım ileri çıkar, berat okunur, madalyası takılır, yerine geçer.(Bu işler madalya alacak her şahıs için tekrar olunur.)*

c. Madalya takma işleri bitince, madalya alanlar, madalyayı takan zat ile birlikte mülki amir ve kumandanların karşısına giderler takdim edilip tebrik olunurlar. Hazırlanmışsa buket ve hediyeleri verilir. Mütaakıben şeref tribününe geçilir. Piyade taburu ve tertiplenmişse izciler ve öğrenciler tarafından yapılacak geçit resmi kabul olunur. (Geçit resmini kabul edecek olan zat kumandandır. Geçit resmi esnasında madalya alanlar kumandanın solunda bir adım gerisinde, madalyayı takan ecnebi ataşemiliter ise; kumandanın sağında bir adım gerisinde yer alırlar.)

d. Geçit resmi bitimiyle merasim sona erer.

MİLLİ MARŞA KARŞI SAYGI

Madde 52 – Türk Milli Marşı; Türk'ün yüksek şerefini terennüm eden (İstiklal Marşı) dır.

Bu marşı bütün askerler gür sesle, canlı ve ahenkli bir surette söyleyebilmelidir. Bütün bandolar bu marşı pürüzsüz olarak çalabilmeli ve askerlerimize de talim ettirmelidirler.

Madde 53 – Milli Marşın çalındığı umumi mahallerde her Türk, marşa ayakta ve durarak hürmet etmeğe mecburdur.

Ordu mensupları kapalı yerlerde ve baş açık bulunduğu zamanlarda ayakta esas duruşta, açıkta ve şapkalı bulunduğu zamanlarda esas duruşta selam vaziyetinde dinlerler.

ALAY GÜNLERİ VE BU GÜNLERDE

YAPILACAK MERASİM

Madde 54 – Her alayın teşkil edildiği gün o alayın (Alay günü)dür.

Bu gün her alay kışlasında aşağıdaki maddelerde yazılı şekilde merasim yapar.

Madde 55 – Alay günü merasimi, o gün öğleden sonra akşam talimi içinde başlar (Ve yatma) zamanına kadar devam eder. O gün akşam talimi yapılmaz.

Madde 56 – Alayın günü bir ay evvelden itibaren münasip vasıtalarla ilan ve alay mensupları davet edilir. Bu merasime alayın o günkü mensuplarından başka o gün alayda vazifedar olmayan ve fakat o garnizon dahilinde hizmette bulunan subay, askeri memur ve astsubaylarla evvelce bu alayda bulunmuş veya kumanda etmiş ve tekaüt veya terhis olmuş bütün subay, askeri memur ve astsubaylar günlük kıyafetle iştirak ederler.

Madde 57 – Alay gününün merasimi şu suretle yapılır:

Alay bütün mevcudu ile ve er merasim kıyafeti ile bando başta olarak (Garnizonda bando varsa) yoklama yerinde veya talimhanede veya seçilecek diğer münasip bir yerde yoklama vaziyetinde toplanır.

Davetliler protokola memur personel tarafından karşılanarak toplantı yerine götürülür. (En büyük rütbeli ve en yaşlı zat, daha hususi bir ihtiram ile getirilebilir.) Davetliler alayın ortası ilerisinde ve cepheleri alaya karşı olmak üzere iki sıralı safta dururlar. İstiklal Marşı söylenir veya çalınır.

Alay kumandanı davetlileri yüksek sesle bütün alaya tanıtır ve bu toplantının maksadını erlerin anlayacağı şekilde kısaca söyler, davetliler arasında en büyük rütbelisi de alayın hazar ve seferde geçirdiği en parlak günlerinden bir ikisi hakkında ve bu toplanmanın kıymeti üzerinde birkaç söz söyler. Bundan sonra alay bir geçit resmi yaparak kışlaya girer bunu mütaakıp alay mensuplarına eğlenceler tertip edilir. Alaylar her (10) senede bir defa kendi mıntıkları içinde o alayda askerlik etmiş olan erleri davet ederler.

Madde 58 – Her alayın bir hatıra defteri ve buna merbut bir de albümü bulunur. Deftere, alayın ilk teşekkülü tarihiyle geçirdiği mühim vakalar ve menkibeler (Vesaika müstenit olarak) ve büyük kumandanların ziyaretleri ve diğer kıymetli hatıralar kaydedilir. Bunlardan mümkün olanları tesbit edecek resimlerle diğer hatıra resimleri ve alayda bulunan bütün subayların aynı ebatta (Vesikalık resim ebadında) fotoğrafları albüme konur.

SUBAYLARIN TAYİN VE TAKDİM MERASİMİ

Madde 59 – Ordu mensuplarının tayinleri Milli Müdafaa Vekaletince yapılır. Ve kendilerine silsile yoluyla tebliğ olunur.

Madde 60 – Alay kumandanı ve daha küçük rütbeli subaylar tayin edildikleri birliklere şahsen tanıtılır. Bu tanıtma kaide olarak bir derece üst kumandan tarafından yapılır. Bu kaidenin hilafına olarak alay kumandanının (Müstakil taburlarda tabur kumandanının) bir derece üst kumandan tarafından tanıtılmasına imkan ve zaman müsiat olmazsa bunlar kendi kendilerini tanıtırlar.

Madde 61 – Tanıtma merasimi şöyle yapılır:

a. Alay kumandanının alaya tanıtılmasında alay; sancağı ile birlikte münasip bir yerde merasim duruşunda hazırlanır. Alay kumandanı muavini, yoksa en kıdemli tabur kumandanı tarafından tanıtacak kumandana veya doğrudan doğruya kendini tanıtacak alay kumandanına alayı takdim eder. Takdimi mütaakıp tanıtacak zat ile alay kumandanı olarak tayin olunan zat, alayın tam ortası ilerisinde, yüzleri alaya dönük olarak dururlar. Tanıtacak zat, alay kumandanını kısa ve münasip bir nutuk ile alaya tanıtır. Ve alay kumandanıyla birlikte sancağın yanına giderek sancağı da alay kumandanına teslim eder. Bundan sonra alayı takdim eden kumandan tarafından tanıtılan zat huzurunda alaya bir geçit resmi yaptırılır ve merasim bu suretle biter.

b. Alay kumandanı muavinlerinin alaya tanıtılmasından sonra alay kumandanı huzurunda yapılacak merasim geçişine en kıdemli tabur kumandanı kumanda eder.

c. Tabur kumandanları ile muavinlerinin tanıtılması tabur muvacehesinde, bölük kumandanları ile takım kumandanlarının tanıtılması da tayin edildikleri bölükler muvacehesinde yukarıdaki merasime kıyasen yapılır.

d. Tanıtma merasiminden sonra kışlaya dönüşte alay kumandanı veya muavinine bütün alay subayları, askeri memurları ve astsubayları, tabur kumandanı ve muavinlerine bütün tabur subay, askeri memur ve astsubayları, bölük kumandanlarına bölük subayları ve astsubayları o bölüğün en kıdemli subay tarafından ayrı ayrı takdim olunur.

e. Astsubayların tayin ve tanıtma merasimi subaylara kıyasen yapılır.

ERBAŞLARIN NASIP VE TAYİN MERASİMİ

Madde 62 – Erbaşların nasip ve tayin merasimi terfilerinden sonra ilk silahlı toplantısında bölük muvacehesinde, bölük kumandanı tarafından yapılır.

Nasip ve tayin merasiminde bölük safta durur. Nasip veya tayini tebliğ edilecek erbaş, tebliği yapacak subayların solunda yüzü kıtaya karşı gelecek veçhile bulunur. Nasip veya tayini bildiren bölüğe münasip bir kaç söz söyler.

BİR CELPTE YENİ ERLERİN KARŞILANMASI, EĞİTİM

MERKEZLERİ VE KITALARDA YAPILACAK

İLK MUAMELELER

Madde 63 – Orduya girecek yeni erlerle kıtalara mürettep olup topluca, kara yolu ile gelecekler şehir veya kasaba methalinde, demir veya deniz yoluyla gelecekler istasyon veya iskelelerde aşağıdaki tertip üzere karşılanırlar:

- Yüzden fazla kabilelerin karşılanmasına bir bölük;
- 50:100 arasındakilere bir subay kumandasında bir takım çıkar,
- 50 den daha aşağı gelenler kışla kapısında karşılanır.

Madde 64 – Karşılama kıta iyi giyinmiş, silahsız ve kıta yalnız palaska takmış olmalı. Garnizonda bando varsa ve karşılamaya bir bölük çıkacaksa beraber alınmalı, gelecek erlerin eşyalarını taşımak üzere münasip miktarda nakil vasıtası beraber götürülmelidir.

Madde 65 – Kışlaya varıldığı zaman kıta nizam karakolu tarafından selamlanır ve bundan sonra münasip bir yerde gelen erlere istirahat verilir. Kafi istirahatten sonra alay (Müstakil tabur) kumandanı "Hoş geldiniz" der ve onlara gönül çekici münasip sözler söyledikten sonra birliklere taksim edilir.

TERHİS MERASİMİ

Madde 66 – Hizmet müddetlerini bitiren erlerin memnuniyetle ordudan ayrılmaları gözönünde tutulacak en mühim bir noktadır. Bunun için her terhisde aşağıda yazılı merasim yapılır:

a. Terhisten bir gün evvel kışlanın toplanma yerinde terhis olunacak ve olunmayacak erler silahlı olarak merasim duruşunda toplanır. Bütün alay subayları bu toplantıda bulunurlar. Birlik kumandanı selam dur vaziyetinde bulunan kıtanın karşısında bir kürsü üzerine çıkar, terhis emrini yüksek sesle okur. Bundan sonra masa üzerinde bölük bölük hazırlanmış olan terhis kağıtlarını bölük kumandanlarına bizzat teslim eder. Bu tevzii mütaakıp terhis edileceklere hitaben: Memleket müdafaasından ve yaptıkları hizmetlerden ve terhisten sonra yapmağa mecbur oldukları vazifelerden, yurt ve cumhuriyete sadakatten bahseder sözler söyleyerek bugünkü merasime son verir.

b. Sevk günü gelince terhis edilecek erler kışlanın toplanma yerinde toplanır. Birlik kumandanı kendilerine millete ve cumhuriyete karşı vazife ve borçlarını daima hatırd tutmalarını tekrar eder ve hayırlı yolculuk yapmalarını diler. Bundan sonra terhis edilen erlerden birisi orduda bulunduğu müddetçe gördükleri iyi muameleden, askerlikten ve umumi hayat için kendilerine öğretilen bilgilerden dolayı teşekkür eder. Ve icabında yurt, millet, cumhuriyet uğrunda canlarını fedaya hazır bulduklarını arz eder ve bundan sonra terhis erleri kendi bölük, takım subayları, astsubayları ve arkadaşları ile vedalaşırlar.

c. Demiryolu veya deniz yolu ile gidecek büyük kabile, tren veya vapurun hareket saatinden münasip zaman evvel aynı toplanma yerinde toplanır ve hazırlanacak bir saygı kıtası önünden (Varsa başlarında bando olduğu halde) getirilerek bir subay kumandasında münasip miktarda erlerden mürekkep bir kıta tarafından istasyon veya iskeleye götürülür ve uğurlanır. Tren veya vapurun hareketi esnasında uğurlayıcı kıta ve bando (Tercihan o birliğin marşı çalınmak suretiyle) son selam resmini ifa eder.

Terhis erleri hafif eşyalarının kışla kapısına kadar terhis olunmayanlar tarafından taşınması ve bütün subayların da aynı yere kadar beraberce gitmeleri muvafık olur. Ağır eşyaların istasyon veya iskeleye kadar bir nakil vasıtasıyla gönderilmesi temin edilir.

ŞEHİRLERİMİZİN KURTULUŞ GÜNLERİNDE

YAPILACAK MERASİM

Madde 67 – Bu merasimler hususi emirlere göre tertip ve tanzim olunur.

BAYRAK MERASİMİ

Madde 68 – Bayrak umumiyetle sabah saat 8.00 de çekilir ve gurub anında indirilir.

Ancak; Milli Bayram ve umumi tatil günlerinde Bayrak, bayram veya tatilin başladığı saatte çekilir ve devam ettiği müddetçe çekili kaldıktan sonra bayram veya tatilin biteceği günün gurubu zamanı indirilir.

Bayrak bu iş için hususu olarak yapılmış direk (Gönder) e çekilir.

Bayrak ve gönder binanın büyüklüğü ile mütenasip olmalıdır.

Milli bayram, umumi tatil ve hafta tatili günlerinde bayrak çekilecek yerler aşağıda yazılıdır.

- a. Bağımsız bölük,
- b. Bağımsız tabur,
- c. Alay ve daha yukarı karargahlar,
- d. Diğer bilumum askeri müesseseler, okullar ve Deniz Kuvvetlerine mensup bilumum gemiler,
- e. Hudut birliklerinde bölük, takım, karakol veya kulelerde (Her gün).

Madde 69 – Bayrağın çekiliş ve indirilişinde yapılacak merasim:

a. Bir subay kumandasında silahlı (Bir manga: Bir bölük) Bayrağın çekileceği veya çekili bulunduğu gönderin karşısında ve yakınında, bando, boru veya fifre takımı kıtanın sağında bulunmak üzere cephe alınır. Aynı zamanda, bir er; göndere çekiliş ve indiriliş hazır bir halde durur (Bu er; bayrağın çekilmesi halinde, çekildikten sonra, indirilmesi halinde, indirmeden evvel bayrağı selamlar).

Bayrağın çekilme veya indirme zamanı gelince kıta kumandanı selam dur kumandasını verir. Bu kumanda üzerine kıta selam dur vaziyetine geçer; bando boru veya fifre- İstiklal Marşını veya Bayrak Marşını çalmağa başlar. Marş bitinceye kadar kıta selam duruşunu muhafaza eder. Bu merasime memur kıta kumandanı merasime gelmeden evvel saatini doğru olarak ayar etmelidir.

b. Çekilecek Bayrak; nöbetçi subayı odasında veya başka münasip bir yerde duvara asılı camlı bir dolapta muhafaza edilir. Ve buradan alınarak çekilecek mahalle götürülür. Bayrak çabuk çabuk çekilir ve indirilirken ağır ağır indirilir. Bayrak çekilmeden evvel veya indirildikten sonra mahsus bir hürmetle getirilir, götürülür. Bu sırada Bayrağı yere atmak, sürüklemek, münasebetsiz vaziyetlerde tutmak yasaktır.

c. Deniz Kuvvetleri Kumandanlığına mensup bütün gemilere girip çıkanlar göndere çekili bulunan Bayrağa ihtiramkar bir vaziyette cephe alarak selam verirler.

GEÇİT RESİMLERİ

Madde 70 – Bilumum geçit resimlerinde duruş için tertiplenmede kıtalar sağdan sola doğru Merasim Talimatnamesine esas olacak ve Kara Kuvvetleri Kumandanlığınca tertiplenen 7 Ağustos 1953 gün ve 582739 sayılı (Merasim geçiş ve duruşuna ait geçici broşür) deki esaslara göre yapılır.

Bir manevra veya tatbikattan sonra geçit resimleri hariç diğer merasimlerde tahkim edevatı, arka çantası alınmayacaktır.

Madde 71 – Merasime, yabancı devletlere mensup ordu birlikleri katılacaksa bir saygı nişanesi olmak üzere merasim duruşunda sağ başta geçişte de önde yer verilir. Yalnız geçişte kılavuzluk vazifesi yapmak üzere bu birliğin önünde bir kıta bulundurulur.

Madde 72 – Merasime, birden fazla ecnebi devletlere mensup kıtalar katılıyorsa alfabe sırasına göre tertiplenir. (Türk alfabesine göre).

CENAZE MERASİMLERİ

Madde 73 – Askeri cenaze merasimleri, devlet merkezinde, hususiyeti olan merasim, E.U. Rs.nin direktiflerine göre ilgili kuvvet kumandanlıklarınca,

Hariç garnizonlarda bu iş, garnizon kumandanlığınca tertip ve tanzim olunur.

Madde 74 – Devlet büyükleri ile bilümmü ordu mensuplarının ve merasim yapılmasını icap ettiren diğer mülki erkanın ölümleri halinde aşağıda gösterildiği şekilde merasim yapılır:

a. Reisicumhur ve Reisicumhurluk yapmış zevatın ölümlerinde yapılacak merasim:

(1) Ölüm haberinin resmi tebliğ ile bildirilmesi üzerine bütün askeri binalarda bayraklar yarıya indirilir.

(2) Cenaze merasimi Hükümetçe hazırlanacak Talimatnameye istinaden Hariciye Vekaleti Protokol Umum Md.lüğünde tanzim edilecek program gereğince yapılır.

(3) Merasime iştirak edecek birlik miktarı, Hükümetçe hazırlanacak Talimatnamede tasrih edildiği şekilde olur.

(4) Cenaze top arabasında taşınır.

(5) Cenaze merasiminin yapıldığı mahalde ve diğer garnizonlarda (87) nci maddede belirtilen top atışı yapılır.

(6) Merasime kıta ile birlikte katılan subaylardan gayrı, yarbay dahil daha üst rütbeli subay, general ve amirallerle muadili askeri memurlar cenaze merasimine iştirak ederler.

(7) Ordu kıyafet karnamesinde tesbit edilen kıyafetle bu merasime iştirak edilir.

b. Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi, Başvekil, İcra Vekilleri, Büyük Millet Meclisi azaları ve valiler ile diğer muhim devlet erkanından ve yabancı devletlerin siyasi büyük memurlarından ölenlerin cenaze merasimi, hükümet tarafından yapılacak talimatnameye göre tanzim olunur.

c. Erkanıharbiyei Umumiye Reisi, mareşallar (Büyük amiraller), kuvvetler ve ordu kumandanları veya müfettişleri ve diğer orgeneral ve amirallerin cenaze merasimlerinde bir piyade alayı (Üç taburlu, taburlar üçer piyade bölüklü), alay sancağı ve bando bulundurulur.

Cenaze top arabasında taşınır, merasime kıta ile katılanlardan gayri yarbay dahil daha üst rütbeli subay, general ve amirallerle muadili askeri memurlar cenaze merasimine iştirak ederler.

Merasime katılanlar Ordu Kıyafet Kararnamesinde tesbit edilen kıyafette bulunurlar.

d. Tuğgeneral (Tuğamiral): Korgeneral (Koramiral) lerin cenaze merasimlerine üç piyade bölüklü bir piyade taburu ve bando iştirak ettirilir. Cenaze top arabasında taşınır, cenazede kıta başındaki subaylardan gayri mensup olduğu birlik veya müessesede vazifesi müsait olan general ve amiraller, subay ve askeri memurlar bulunurlar.

Kıyafet, Ordu Kıyafet Kararnamesinde tesbit edildiği gibidir.

e. Binbaşı: Albayların cenaze merasiminde, mümkünse kendi sınıfından, değilse diğer sınıflardan yaya olarak mürettep bir Bl. (Silahlı) ve varsa bando iştirak eder. Merasim kıtasından gayri mensup olduğu birlik veya müessesedeki ve garnizon içerisindeki diğer teşekküller subay ve askeri memurlarından vazifesi müsait olanlar bu merasime katılırlar. Kıyafet Ordu Kıyafet Kararnamesinde tesbit edildiği gibidir.

f. Asteğmen: Yüzbaşılardan cenaze merasiminde mümkünse kendi sınıfından, değilse diğer sınıflardan yaya olarak silahlı bir takım bulunur. Diğer hususlar (e) fıkrasında olduğu gibidir.

g. Askeri memurlardan ölenlere muadilleri subaylara yapılan merasimin aynı yapılıdır.

h. Harb okulu, diğer yüksek askeri okullar, askeri meslek okulları ve liselerle orta mektep talebelerinin cenaze merasiminde bir subay kumandasında (Harb okulu, askeri yüksek ve orta okullarda öğrencilerden mürekkep) bir takım teşkil edilir. Bu takımdan başka okul kumandanlığınca tesbit edilecek öğrenci, vazifesi müsait olan subaylar ve öğrenciler merasime iştirak ettirilir.

ı. Astsubayların cenaze merasiminde mümkünse kendi sınıfından, mümkün değilse diğer sınıflardan bir subay kumandasında bir takımlık bir kıta yaya olarak bulunur. Bu takımdan başka mensup olduğu birlik veya müesseseden vazifesi müsait olan subay ve astsubaylar merasime katılır.

j. Er ve erbaşların cenaze merasimine kendi sınıfından bir astsubay kumandasında bir manga iştirak eder. Bu mangadan başka bölüğünden bir kaç erbaş ve astsubayla bir subay da cenaze merasiminde hazır bulunur.

Madde 75 – Askeri emeklilerin cenaze merasimleri rütbe, sınıf ve derecelere eşit olanlara yapılan merasimin aynı yapılıdır.

Madde 76 – Ordu hizmetlerinde kullanılan ecnebi subaylardan herhangi birinin vefatında hususi bir merasim yapılması emredilmemişse rütbelerine muadil subaylara yapılan merasimin aynı yapılıdır.

Ordu hizmetinde bulunmayan diğer ecnebi subayların cenaze merasimi hükümetçe verilecek hususi emirle tertip edilir.

Madde 77 – Subay, askeri memur ve astsubaylarla emeklilerin ailelerinin cenaze merasimine bir subay kumandasında 30:60 erlik bir askeri kıta iştirak eder.

Madde 78 – Şehitlerin ve diğer ordu mensuplarının ve emeklilerin tabutları üzerine hususi bir hürmet olmak üzere Türk bayrağı sarılır.

Madde 79 – Muharebede veya vazifede bir kaza neticesinde şehit olan ordu mensuplarına hususi emirle merasim yapılır, emir verilmemişse bir üst rütbeye yapılan merasim icra edilir. Mümkünse cenaze top arabasında taşınır, varsa bando bulundurulur.

Cenaze merasimine iştirak edecek kıtalarla kıta dışında merasime katılanların tertiplenmesinde, merasim başlar başlamaz kıtanın cenazenin ilerisinde kolayca yürüyüşe geçebilmesi ve kıta haricindekilerin teşkil edilecek kortejdeki yerlerini kolayca alabilmeleri imkanı sağlanmalıdır.

Madde 80 – Tabutun vasıtaya konması ve vasıttadan alınması ile omuzda taşınacağı ahvalde münasip miktarda silah ve teçhizatsız er merasim yerinde bulundurulur.

Madde 81 – Asker, cenazenin bulunduğu yere geldiğinden itibaren cenazeye mahsus saygı duruşundan başka bir selamlama yapmaz.

Madde 82 – Askeri cenaze merasimin tertibi için, ölen zatın ailesi veya yakınları tarafından vaktinde ilgili makamlara müracaat edilmesi lazımdır. Bu merasimin tertiplenmesi için cenazenin bulunduğu yerde askeri bir birliğin bulunması şarttır.

Madde 83 – Cenaze hareket ettirilirken merasim kumandanının vereceği bir ikaz kumandası veya (Ti...) işaretini üzerine kıta saygı duruşuna geçer. Kıta haricinde kalan subaylar cenazeye cephe alarak el ile selam verirler.

Madde 84 – Başka bir emir verilmemiş umumi surette cenaze merasiminde aşağıdaki tertip üzerine hareket olunur: (Şekil. S. 33)

- a. Merasim kumandanı ve karargahı,
- b. Merasime katılacak kıtalar, (Varsa her kıtanın bandosu başında olmak üzere emirde tasrih edilen sıraya göre),
- c. Bando,
- d. İmamlar, (Din adamları)
- e. Çelenkler (Varsa) çelenk taşıyıcıları tarafından taşınır. Bu taşıyıcılar hususi emirle belirtilmemişse kılık ve kıyafatlerine hususi surette itina edilmiş er veya astsubaylardan olur. Bunlar duruma göre cenazenin önünde veya yanında tertiplenirler.
- f. Cenaze ister vasıta ile nakledilsin, isterse elde taşınınsın merasim kıtasının ortasında gider. Yani merasim kıtası birerle kolda tabutun iki tarafında bulunur. Madalyaları varsa tabutun arkasından takip ettirilir.

g. Merhumun aile efradı tabutun arkasında yer alırlar.

h. Merasime kıta haricinde katılan subaylar, (8 inci madde esaslarına göre ve yürünecek yolun genişliğine göre sıralar halinde yürürler.)

i. Mülki erkan ve diğer sivil teşekküller, (Protokol sıralarına ve "g" fıkrasındaki tertipte olduğu gibi yürürler.),

j. Cenaze merasiminde Reisicumhur, sabık Reisicumhur Büyük Millet Meclisi Reisi, Başvekil ve Başvekil yardımcıları mebuslar bulunuyorsa ordu erkanının önünde yer alırlar.),

k. Merasim kıtası büyük olduğu takdirde ayrıca kortejin arkasından bir kısımla ve yürüyüş kolunda takip ederler.

l. Merasime kordiplomatik iştirak ediyorsa protokol umum müdürlüğünce tespit edilen yerde yürütülür.

m. Merasime yabancı devletlere mensup birliklerde katılıyorsa 71 ve 72 inci maddelerde belirtilen esaslar dahilinde hareket edilir.

Merasime başlanacak yerin ve takip edilecek yolların durumu müsait ise şemada gösterilen tertip alınır. Müsait olmayan yerlerde buna kıyasen yer alınır.

Madde 85 – Mezarlık uzakta ise ve merasim mezarlığa kadar devam etmiyecekse merasimin nereye kadar devam ettirileceği verilecek emirde bildirilir. Bu takdirde merasim, bildirilen bu yere kadar devam eder. Burada merasim kıtası yolun iki tarafında ve yerin müsaadesi nisbetinde safa geçerek cenaze taşıt vasıtısına konuluncaya kadar saygı duruşunda bulunur.

Cenaze buradan itibaren mezarlığa kadar nakil vasıtasıyla götürülür. Vasıtalarla mezarlığa gideceklerin yürüyüş sırasının tertibinde (8) inci maddedeki sıra esas tutulur.

Mezarlıkta saygı duruşunda bulunmak üzere ayrıca bir kıta ve cenazenin taşınmasında yardım için کافی miktar silahsız er bulundurulabilir.

Mezarlıkta saygı kıtası varsa ve yer müsait ise mezarın 15 adım karşısında ve cephe mezara karşı olmak üzere safta bulunurlar.

Kıta haricinde merasime katılanlar protokol sırasına göre kıta ile mezar arası boş kalmak suretile tertiplenirler.

Madde 86 – Cenazenin mezara indirilmesinde kıta merasim kumandanının kumandasıyla veya verilecek (Ti...) işaretiyle saygı duruşu yapar. Bu esnada kıta haricinde merasime katılanlar mezara cephe alarak saygı duruşuna geçerler.

Cenaze gömüldükten sonra ölen zat hakkında konuşmalar yapılır. Eğer merhum şehit ise telkinden evvel bir manga mezarın üç adım karşısında ve cephe mezara dönük olmak üzere vaziyet alır ve tüfekte üç atım ihtiram atışı yapılarak merasime son verilir.

DÖRDÜNCÜ FASIL
MERASİM ATIŞLARI

Madde 87 – Merasim hartucu (Kartuşu) ile atış yapmak imkanına sahip olan hafif topçu birliği bulunan ordu, kolordu, tümen, müstahkem mevki, tugay merkezlerle deniz ve hava üslerinde aşağıdaki merasim atışları yapılır.

Askeri ihtifallerde ve şehit olmak suretiyle ölen ordu mensuplarının mezarında üç el piyade tüfeği ile ihtiram atışı yapılır. Manevra mermisile tüfekle merasim atışı yapılmaz.

Ne maksatla atılacağı	Atım adedi	Düşünceler
Reisicumhur ve yabancı devlet reislerine yapılan karşılama ve uğurlama merasimleri	21	
Cumhuriyet Bayramı 28 ve 29 Ekim saat 12.00 de	21	
Zafer Bayramında 30 Ağustos günü saat 12.00	21	
Reisicumhur intihabı ilanında	101	
Reisicumhur, Sabık Reisicumhurun vefatında:		
a. Cenaze merasiminin yapılacağı yer ve günde merasimin başladığı saatten itibaren cenaze kabre konuluncaya kadar devam etmek üzere	Beşer dakika fazla ile birer atım.	
b. Diğer garnizonlarda cenaze merasiminin yapılacağı gün ve başladığı saatte	21	
Tayyare şehitleri ihtifali günü saat 11.00 de	7	İhtifal merasimi bu atımları mütaakip başlar.

İKİNCİ BÖLÜM

DENİZ

BİRİNCİ FASIL

Reisicumhur ve yabancı devlet hükümdarları ile ailelerine mahsus selam topları, fors ve bayraklar

Madde 88 – Reisicumhur ve yabancı devlet başkanı ve hükümdarlarına mahsus selam topunun sayısı (21) dir.

Madde 89 – Reisicumhurun Türkiye Cumhuriyeti dahilinde topla selam yapılacağı ilan edilmiş bulunan müstahkem mevki, kıyı bataryaları ile donanma veya bir harb gemisinin bulunduğu bir limana geliş ve gidişlerinde, müstahkem mevki, kıyı bataryaları ve bütün gemiler tarafından 21 atım topla selamlanır.

a) Reisicumhurun Türk harb gemilerinden birine gelişlerinde gemi birden ziyade direkli ise: Reisicumhur forsu grandi direğine ve topuzlarda diğer direklere çekilir.

Eğer Reisicumhur aynı zamanda başkumandan ise, yalnız Reisicumhur forsu grandi direğine ve diğer direklere de topuzlar çekilir.

b) Reisicumhur başkumandan olmayıp, başkumandan Reisicumhura refakat ediyorsa, başkumandanlığa mahsus fors da pruva direğine çekilir.

c) Reisicumhur başkumandan olmayıp, refakatinde M. S Vekili bulunuyorsa keza M. S. Vekiline mahsus fors pruva direğine çekilir.

Gemi tek direkli ise, yalnız Reisicumhur forsu çekilir.

d) Reisicumhur forsunu taşıyan bir harb gemisi, seyir halinde iken veya Türk harb gemileri Reisicumhur forsunu taşıyan bir geminin refakatinde seyir ederlerken, bütün gemiler topuz ve cıvadra sancaklarını ve havanın müsaadesine göre alay sancaklarını çekerler.

e) Reisicumhurun bir harb gemisine geliş ve gidişlerinde personel çimavira edilir ve üç defa "Sağol" diye bağrılır ve 21 pare top ile selamlanır. Bu esnada orada bulunan diğer Türk harb gemileri kumandan veya kıdemli gemiye imtisalen olay ve topuz sancaklarını çekerler ve kumandan gemisinin ikinci topu ile (21) pare topla selam ifa ederler.

Reisicumhurun avdetinde de aynı selam yapılacağı gibi filika veya diğer deniz vasıtaları ile geçişinde de aynı merasim yapılır.

f) Reisicumhur forsunu taşıyan bir gemiye iltihak eden veya bu gemiyi geçen veya bu gemi tarafından geçilen her harb gemisi (21) pare topla beraber Reisicumhura mahsus merasimi yaparlar.

g) Reisicumhur forsunu taşıyan bir gemi, topla selam yapacağı ilan edilmiş bulunan müstahkem mevki, kıyı bataryaları yakınından geçerken aynı selam topları atılır ve personel tarafından üç defa "sağol" diye bağrılır.

h) Reisicumhura mahsus fors, Reisicumhurun bizzat bulunduğu gemi veya mevkilere çekilir.

i) Reisicumhurun rakip olduğu gemi, diğer Türk harb gemilerinin hizasından geçerken personel çimavira edilir, gemiler alay sancakları ve topuz bayrakları ile donatılır. Kruvazör ve daha büyük gemilerde top atımı kadar (Yani 21) kişilik kruvazörden daha küçük gemilerde ise dörtte biri kadar silahendaz (Reisicumhuru hamil geminin gelişine nazaran baş veya kış tarafına) çıkarılır; her gemi kendi hizasına gelince muzıka İstiklal Marşı çalar veya boru ile selam çalınmasını mütaakip personel tarafından üç defa "sağol" diye bağrılır.

1) Reisicumhur, merasim yapılmasını arzu etmedikleri takdirde bindikleri gemiye forsunu çekmezler.

SAHİLDE REİSİCUMHUR FORSU

Madde 90 – Türk harb gemilerinden birisi bir limana gelişinde veyahut bir mahallin yakınından geçerken, o liman veya mahalde Reisicumhur forsunu gördüğü anda o gemi geliş ve gidişinde veya geçişinde 21 pare topla resmi selam ifa eder.

YABANCI DEVLET BAŞKANLARINA VEYA HÜKÜMDARLARINA YAPILACAK MERASİM

Madde 91 – a) Yabancı bir reisicumhur veya hükümdarlarıyla bilfiil hükümdarlık eden prens veya prenseslerden biri yahut bunlardan birinin kocası veya eşi Türkiye Cumhuriyeti dahilinde topla selam yapılacağı ilan edilmiş bulunan müstahkem mevkiyle kıyı bataryalarının buldukları yerlere veya bir harb gemisinin bulunduğu mahalle geliş ve gidişlerinde, ilk geliş ve son ayrılışlarında o mevki veya harb gemilerinden 21 pare top atılmak suretiyle selamlanır. Türk harb gemilerinden birine geliş ve gidişlerinde de aynı merasim yapılır. Selam toplarının atışında merasime katılan bütün harb gemileri grandı direğine o hükümetin milli bayrağını çekerler. Gemi tek direkli ise mevcut olan direğe çekilir.

b) Türk harb gemileri, yabancı devlet başkanları ile hükümdarlardan birinin forsunu taşıyan bir gemiye tesadüfünde veya bu gemiyi geçerken veyahut bu gemi tarafından geçilirken 21 pare topla forsu selamlarlar.

YABANCI HÜKÜMDAR AİLELERİNE YAPILACAK MERASİM

Madde 92 – a) Yabancı hükümdar ailelerine mensup prenslerden biri Türkiye Cumhuriyeti dahilinde topla selam yapılacağı ilan edilmiş bulunan müstahkem mevkiyle kıyı bataryalarının buldukları yerlere veya bir harb gemisinin bulunduğu mahalle geliş ve gidişlerinde, ilk geliş ve son ayrılışlarında o mevki ve harb gemilerinden 21 pare top atılmak suretiyle selamlanırlar. Türk harb gemilerinden birine geliş ve gidişlerinde de aynı merasim yapılır. Selam toplarının atışında merasime katılan bütün harb gemileri grandı direğine o prensin mensup olduğu hükümetin milli bayrağını çekerler.

b) Türk harb gemileri yabancı bir devlet limanında bulunurken böyle bir ziyaret olursa (a) paragrafındaki merasim aynen yapılır.

c) Türk harb gemileri prensin forsunu çekmiş bir gemiye tesadüf ederse veya bu gemiyi geçerse veyahut bu gemi tarafından geçilirse yine (a) paragrafındaki merasim aynen yapılır.

Madde 93 – a) Türk harb gemileri birden ziyade devlet başkanı veya hükümdar forsunu taşıyan bir gemiye veya gemilere tesadüf ederlerse veya birden ziyade hükümdar forsunun çekilmiş bulunduğu bir liman veya mahalle gelirse veyahut iki veya daha ziyade hükümdar forsu aynı zamanda çekilmiş bulunursa aşağıdaki sıraya göre merasim yapılacaktır.

- (1) Türkiye Reisicumhuru
- (2) Alfabe sırasına göre yabancı devlet hükümdarları
(Kral ve kraliçe)
- (3) Alfabe sırasına göre veliahtlar
- (4) Alfabe sırasına göre cumhurbaşkanları
- (5) Alfabe sırasına göre yabancı hükümdar aileleri üyeleri alfabe sırası devlet isimlerine göre tanzim edilir.

b) Herhangi bir milletin her ne kadar hükümdar ailesi forsu mevcut bulunursa bulunsun bu hükümdar aileleri için ayrı ayrı selam yapılmayıp yalnız bir defa topla selam yapılır.

Madde 94 – a) Türk harb gemilerinden biri (Madde: 108) gereğince iadei selam eden bir yabancı limana gelişinde, o limanda Türk Reisicumhurunun veya yabancı hükümdar veya ailelerinden birinin veyahut bir cumhurbaşkanının forsu çekilmiş bulunursa, evvela o limanın sahibi olan hükümetin milli bayrağı birinci olmak üzere ve daha sonra (Madde: 93) deki sıra gereğince hükümdar ve devlet başkanları forsları selamlanır.

b) Eğer limanın ait olduğu hükümetin veya hükümdar ailesinden birinin veyahut cumhurbaşkanının forsu o limana çekilmiş ise milli bayrağı selamlamak, milleti temsil eden şahsı selamlamak addolunur.

c) Türkiye Reisicumhuruna veya bir yabancı hükümdara veyahut bir cumhurbaşkanına mahsus forsun çekili bulunduğu yerde aynı milletin topla selamlanmak hakkını haiz diğer şahıslar Türk harb gemileri tarafından ayrıca selamlanmaz.

Madde 95 – Milli bayram: Türkiye Cumhuriyetinin ilan edildiği 29 Ekim günüdür. Bayram 28 Ekim öğleden sonra başlamak üzere 29 ve 30 Ekim günleri devam eder.

Türk harb gemileri ve mevaki 28 Ekim zevalde alay sancakları ve topuz bayrakları ile ve gece dış tenviratla donatılır;

Türk harb gemilerinden 28 Ekim zevalinde 21 pare top atılır. 30 Ekim gece yarısı bayram sona erer.

29 Ekim saat 12.00 de 21 pare top atılarak milli bayram tesit edilir.

Mevaki bayramın devamı müddetince gece bayraklarını indirmez.

GENEL TATİL GÜNLERİ

Madde 96 – a) Zafer Bayramı: 30 Ağustos günüdür. Gemiler ve mevaki bu gün hisa bayrak zamanında gece yarısına kadar gündüz alay sancakları ve topuz bayrakları ile gece yarısına kadar gece dış tenviratla donatılır.

Saat 12.00 de 21 pare top atılır.

b) Milli Hakimiyet Bayramı: 22 Nisan öğleden sonra başlar. 23 Nisan gece yarısına kadar devam eder. Gemiler ve mevaki gündüz alay sancakları ve topuz bayrakları ile ve gece dış tenviratla donatılır. 23 Nisan günü saat 12.00 de 21 atım top atılır.

c) Bahar Bayramı: Mayısın birinci günüdür. Gemi ve mevakide hiçbir merasim yapılmaz.

d) Şeker Bayramı: 3 gündür. Gemiler ve mevaki gündüz alay sancakları ve topuz bayrakları ile gece topuz fenerleri ile donatılır. Tenvirat 3 üncü gece yarısı nihayet bulur.

e) Kurban Bayramı: 4 gündür. Gemiler ve mevaki gündüz alay sancaklarıyla ve topuz bayraklarıyla gece topuz fenerleriyle donatılır tenvirat 4 üncü günü gece yarısı nihayet bulur.

f) 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı: Bir Temmuz Kabatoj Bayramı: 27 Eylül Donanma günü; yarış ve diploma dağıtımı gibi özel gün ve törenler alay sancaklarıyla donatılır. Ve dış tenvirat yapılır.

YABANCI LİMANLARDA BULUNDUĞU ZAMANLARDA BAYRAMLARDA YAPILACAK MERASİM

Madde 97 – Yabancı limanlarda bulunulduğu zaman, bayramlara tesadüf ederse bu günlerde yapılması gerekli merasim yalnız birinci gün yapılır. Bu merasimin yapılmasından en az iki gün evvel o limanda bulunan yabancı harb gemileri kumandanlarının ve mevki kumandanlarına bu bayram merasimi hakkında bilgi verilir. Yabancı harb gemileri merasime iştirak ettikleri takdirde kumandanlarına 24 saat zarfında resmen teşekkür olunur.

YABANCI LİMANLARDA YILDÖNÜMÜ VE YABANCI DEVLET BAYRAMLARI

Madde 98 – a) Yabancı limanda bulunurken bir yabancı kral ve kraliçenin doğum, tahta çıkma şenliklerinde veyahut mühim bayram tören günlerinde, o devletin harb gemileri ve müstahkem mevkiileri topla selamlama yapacaklarını Türk harb gemilerine evvelden bildirmiş olurlarsa orada hazır bulunan Türk harb gemileri bir dostluk eseri olarak yabancı gemi veya müstahkem mevkiin topla selamlama yaptığı zamanda 21 pareyi geçmemek üzere bu selamlamaya iştirak ederler. Topla merasim yapılırken o devletin milli bayrağı direğe toka edilir.

b) Yukarıda yazılı törenlerde gösterilen selam topları iade edilmez. Bu toplar (Madde:115 de) yazılı selam topu atışı yetkisini taşıyan gemiler tarafından atılır.

İKİNCİ FASIL

*Mülki makamlarla deniz, kara ve hava subayları için yapılacak
topla selam*

SİVİL MEMUR VE SUBAYLAR

Madde 99 – Mülki memurlarla subaylardan fiilen ifayı memuriyet edenler için yapılacak selam (Cetvel: 1) de gösterilmiştir.

Madde 100 – Yabancı memurlara saygı göstermek için Türk harb gemilerinden atılacak selam topları, Türk memurlarına eşit olarak (Cetvel: 1) e göredir. Cetvele uymayan yabancı memurlara atılacak top sayısı o memurun kendi memleketinde hakkı bulunduğu kadar olup, bilinmediği takdirde kendisine veya beraberinde bulunan şahıslara sorularak öğrenilir.

Madde 101 – Topla selamlanmak hakkını haiz siyasi ve mülki memurlarla kara, deniz ve hava subaylarının bindikleri gemi (Madde: 99) mucibince topla merasim yapılmaktan istisna edilmiş bir harb gemisi veyahut bir tüccar gemisi ise limanda bulunan harb gemilerinin kıdemli kumandanı emrindeki gemilerden birine bu merasimin ifasını emredebilir.

Madde 102 – a) Rütbesinin üstünde bir memuriyete muvakkaten vekalet eden kara, deniz ve hava subaylarından biri hakkında, vekalet esnasında memuriyete mahsus bütün merasim yapılır.

b) Mülki bir memuriyeti vekaleten ifa eden subaylar hakkında da bu vekaletin devam ettiği müddet zarfında bu memuriyete ait bütün merasim yapılır.

Madde 103 – Ast memurun ve subaylar hiç bir zaman üst yanında selamlanmaz.

Madde 104 – a) Üst bir deniz subayının forsu aşağıdaki şekilde selamlanır. Orada bulunan ve kendisinden sonra gelen en kıdemli subay tarafından.

(1) Forsun ilk çekilişinde

(2) Forsun gemiden gemiye naklinde veyahut terfi dolayısıyla tekrar çekilişinde

b) Bir gemi veya birkaç geminin üst bir deniz subayına tesadüfte veya bu subayın bulunduğu limana muvasalatta iki veya daha ziyade geminin kıdemli kumandanı üstü selamlar.

c) Forsunu ilk defa çekmiş bulunan veya terfi sebebiyle bunu değiştiren, kıdemsiz fors sahibi veya komodor tarafından limana muvasalatta.

d) İadeyi selam:

(1) Bu selamlar (Cetvel:1) e göre iade edilecektir. Fakat bir kumandan hakkında, refakatindeki mütaaddit gemiler tarafından selam ifa olunmuş ve merasim yapılmış ise, bu kumandan bunlara ayrı ayrı mukabele etmeyip, ancak hepsine birden kendi rütbesine mahsus top atımı ile iade edilecektir.

(2) Hiçbir fors subay veya komodor veya bir gemi kumandanı veyahut kumandan mevkiinde bulunan bir subay, terfi müstesna olmak üzere, aynı fors sahibi subayı veya komodoru amirliği esnasında bir kereden ziyade selamlamaz.

Madde 105 – Resmî memuriyeti olmayan denizde tuğamiral, kara ve havada tuğgeneral rütbesinin dununda bulunan Türk subaylarına hiçbir mahalde topla selam resmi yapılmıyacağı gibi Türk harb gemileriyle müstahkem mevki arasında dahi topla merasim yapılmaz.

ÜÇÜNCÜ FASIL

Milletlerarası top ile selam ve yabancılara mahsus top ile selam

Milletlerarası merasim:

Madde 106 – Bir kumandan veyahut bir komodor forsunu hamil olan gemiler veya bir albayın kumandasında bulunan gemiler ile, yabancı harb gemileri arasında yapılacak merasim için bütün ecnebi bahriyesi tarafından kabul edilmiş olan aşağıdaki hususlara riayet edilecektir.

Admiral of the Fleet	19 Top	Büyük amiral
Admiral	17 Top	Oramiral, Koramiral
Vice Admiral	15 Top	Tümamiral
Rear Admiral	13 Top	Tuğamiral
Komodor	11 Top	Uhdesinde birlik bulunan Albay

Büyük rütbeli yabancılar:

Madde 107 – Büyük rütbeli yabancı memurlardan biri veye fors çekmek hakkını haiz yabancı bir deniz subayı veya general rütbesinde yabancı bir kara ve hava subayı Türk harb gemilerinden birini ziyaret edecek olursa gemiden ayrılırken kendi harb gemilerini ziyaret esnasında atılacak olan top adedi ile veya 19, u geçmemek üzere münasip görülecek aded top ile selamlanır. Eğer bu zatta kendi devletinin tüzüğü mucibince rütbesine eşit toplardan daha dun ise ziyadesiyle selamlanır.

Milli sancağa selam:

Madde 108 – Bir gemi kumandanı veya birden ziyade gemilere kumanda eden kıdemli bir subay bir ecnebi limana demirlediği zaman, orada limana sahip olan devletin müstahkem mevki veya batarya veya bir harb gemisi bulunuyor ve kendi tarafından ifa olunacak selamın iade edileceğine kanaat hasıl ederse, o devletin sancağını 21 pare top ile selamlar.

Bir harb gemisi bir ecnebi limanını her ziyaretinde top ile selamlar. Ancak limandan muvakkaten çıkarıldığı takdirde mahalli memurların muvafakatiyle avdette selam resminden sarfinazar edilir. Bu husus milletlerarasınca kabul edilmiştir.

Yabancı kumandan ve komodorlar:

Madde 109 – Türk harb gemilerinin bir veya birkaçı kumandan forsunu hamil bir yabancı harb gemisine veyahut bir filoya veya bir komodor gidonuna tesadüf ederse ve o yabancı subayı Türk harb gemilerine kumanda eden kıdemli subayın üstü ise, Türk harb gemisine veya bir filosuna kumanda eden subay, yabancı fors sahibi subayı (Madde: 106) da gösterilen rütbesine mahsus topla selamlar. Şayet bu tesadüf limanda vuku bulursa ve mahalli tüzük müsait ise, evvela milli sancaklara mahsus selam resmi yapılır ve bundan sonra zata mahsus selamlar icra olunur.

Topla selam yapamıyacak gemiler:

Madde 110 – Usulen selam resmine intizar edilen harb gemilerinden biri her hangi bir sebepten dolayı selam resmine muktedir olmadığı takdirde, o sebep hakkında ait olduğu makamlara veyahut zevata derhal lüzumlu izahat verilir.

Resmen tanınmış hükümetler:

Madde 111 – Yabancı hanedan ve hükümdarlarına veya yabancı memurun forslarına selam resmi yapılması, mezkür hükümetin Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından resmen tanınmış olmasına bağlıdır.

Resmi selam için milli sancakların aryası:

Madde 112 – Kendi kara sularımızda her ne cinsten olursa olsun yabancı harb gemileri, selam için evvela veya aynı zamanda, kendi bayraklarını arya etmedikçe Türk harb gemileri hiçbir veçhile bayraklarını arya etmezler.

DÖRDÜNCÜ FASIL

Umumiyetle top ile selam resmi

Kıdemli subay müsaadesi:

Madde 113 – İşaret ve sair bir vasıta ile kıdemli subaydan evvelce müsaade alınmadıkça hiç bir selam topu atılmaz. Kıdemli subayın şahsına karşı ifa edilecek selam resmi müstesnadır.

Yalnız bir memuriyet için:

Madde 114 – Türkiye Cumhuriyeti subaylarından birinin uhdesinde top ile selamlanacak mütaaddit memuriyetler bulunacak olursa bu zat en çok top hakkını haiz memuriyete göre selamlanır.

Madde 115 – Selam topları aşağıda izah edilen gemilerden atılır:

a) Muhripler ile refakat gemilerinden daha büyük ve selamlık için elverişli dört veya daha ziyade top bulunan ve albay, yarbay ve binbaşı tarafından kumanda edilen bütün harb gemilerinden.

- b) Kullanılacak topların adedi hiçbir vakit (a) paragrafında bildirilen adedden az olamaz.
- c) Çanaklık topları selamlık hususunda kullanılmaz.
- d) Gemide bulunan hafif topların cinsi muhtelif ise, selamlık için topların en ağırı kullanılır. Yalnız bunlardan asgari dört adet bulunmak icap eder.
- e) Kati lüzum olmadıkça 8.8 milimetrelik üstünde hiçbir top selamlık için kullanılmaz.
- f) Bazı hususi ahval icabı olarak bir yabancı hükümet memuruna veya subayına top ile selamın yapılmaması iğbirarı mucip olmayacak surette, izah edilemeyecekse yukarıdaki madde mucibince selamlık salâhiyetini haiz olsun olmasının emniyetle selam resmini ifa edebilecek herhangi bir gemi tarafından bu merasim icra olunur.

Madde 116 – Haliç gibi küçük ve iç limanlarda müsaade edilmedikçe hiçbir suretle merasim için top atılmaz.

Topla selamlık zamanı:

Madde 117 – Güneşin doğması ile batması arasında selam topu atılması kaideyi umumiyedir. Buna binaen top ile selam resmi saat 08.00 ile güneşin batması arasında yapılır. Selam için atılacak toplar, hisa sancakta İstiklal Marşının hitamında veya boru ile hisa sancak yapılıyorsa sancak merasiminin hemen sonunda top ile atışa başlanır.

Kanuna aykırı selamlar icra olunmayacak:

Madde 118 – Kanunen icra olunan selamlardan maada top ile selam yapılmaz. Yalnız donanma ve ordu tarafından kazanılan bir zaferin tesidi veyahut milli bir vaka için hususi bir emirle merasim icra olunur.

BEŞİNCİ FASIL

İade edilmek icabeden ve etmiyen top ile selamlar

Selamın iadesi:

Madde 119 – Türk harb gemileri ile müstahkem mevki ve bataryalarına veyahut bunlar tarafından iade edilecek selamlarda aşağıdaki hususlara riayet olunur.

Reisicumhura:

a) Reisicumhura ve hükümdar ile hükümdar hanedanı azalarına karşı atılan selam topları bu zevatın bulunduğu gemiden iade edilmez.

Yabancı gemiler tarafından:

b) Yabancı harb gemilerinden Türk harb gemilerine veya müstahkem mevki ve bataryalarına atılan selam topları, topuna top (Yani yabancı harb gemilerinden kaç adet top atılmış ise o kadar adet top) olarak iade edilir.

Bu misillü selamların iadesi için müstahkem mevkiiler veya batarya olmadığı takdirde, orada mevcut bulunan gemilerden kumandanı en kıdemli olanı bu selamları, topuna top olmak üzere iade eder.

c) 104 üncü maddede üst deniz subayları hakkındaki selamlar müstesna olmak üzere, Türk tebaasına yapılan selamların hiçbiri iade edilmez.

Yabancı hükümdar ailelerine:

Madde 120 – a) Türk harb gemileri, müstahkem mevki ve bataryalardan yabancı hükümdarlarına ve hükümdar hanedanı azasına veya yabancı memurlara ifa olunacak selamlar hakkında, aşağıda yazılı hususlara riayet ederler.

İade edilmeyecek selamlar:

b) Harb gemileri tarafından atılan aşağıda yazılı selam topları iade edilmez.

c) Hükümdarana: Hükümet başkanlarına veyahut hükümdar ailelerine mensup zevata, bir limana varışlarında ve ayrılışlarında veyahut bir harb gemisini esnayı ziyaretlerinde

d) Siyasi, deniz, kara ve hava subaylarına, konsoloslara ve mülki memurlara bir limana varışlarında veyahut ayrılışlarında veyahut bir harb gemisini ziyaretlerinde.

e) Büyük rütbede bulunan yabancı memurlar, bir harb gemisini ziyaretleri esnasında.

f) Milli bayramlar ve seneidevriye şenliklerinde atılan toplar.

İade edilecek selamlar:

g) Harb gemilerinden atılan selam topları, topuna top iade edilir.

a) Yabancı bir limana demirledikte milli sancağa atılan toplar

b) Yabancı amiral veya komodor sancaklarına atılan toplar gerek denizde ve gerekse esnayı tesadüfte gerek limanda (Madde: 106)

Yabancı harb gemilerine mukabele:

h) Her zaman yabancı harb gemileri bir Türk sancağına veyahut Reısicumhuru veyahut Türk memurundan birisini top ile selamlar ise, hazır bulunan Türk harb gemileri, işbu selamları iade etmek veya etmemek hususunda yukarıda yazılı hususlara göre hareket ederler.

Milli Savunma Vekiline selam:

Eğer, Milli Savunma Vekili forsunu çekmiş bulunan bir harb gemisi, bir limana muvasalatta veya denizde yabancı harb gemilerine tesadüfde, yabancı harb gemileri tarafından selamlanırsa bu gibi merasim, topuna top adediyle selam iade olunur.

Milli Savunma Vekili Forsu:

Madde 121 – Milli Savunma Vekili forsunu çekmiş bulunan bir gemi amiral veya herhangi bir fors çekmiş bulunan bir Türk harb gemisi tarafından topla selamlanırsa, Milli Savunma Vekili forsunu çekmiş bulunan gemi tarafından topla selama mukabele edilmez. Eğer yabancı harb gemileri tarafından Milli Savunma Vekili forsu topla selamlanırsa ise, lüzum hasıl olduğu takdirde Vekilin beraberinde bulunduğu amiral gemisi, veya herhangi bir gemiye işaret veya sair vasıta ile yabancı gemisine topla selam iade edilmemesi emredilir.

Madde 122 – Türk veya yabancı ticaret gemileri veyahut Türkiye Cumhuriyeti donanmasına bağlı olmayan gemiler, Türk harb gemilerini topla selamlarsa tek gemi beş, beraberce seyir eden birden ziyade gemilere yedi top ile mukabele edilir.

Yukardaki maddenin iadesi icap etmeyen selamlar fıkrası mucibince: (Aynı maddenin yabancı harb gemilerine mukabele fıkrası ile beraberce nazarı mütalaaya alındığına göre) yabancı gemiler tarafından Türkiye Cumhuriyeti subaylarından birine karşı ifa edilen şahsi selam Türk gemileri tarafından iade edilmesini, zaten beynelmilel anlaşmalara şiddetle riayetkar olan bir hükümet subayları tarafından bu yolda bir iadei selam beklenilemez. Fakat şahsi selamların teati bulunduğu ve Türk harb gemileri tarafından ifa edilen bir şahsi selam veya üçüncü bir hükümet gemisi tarafından bir yabancı subayına yapılan şahsi selam iade edildiği yerlerde gösterilen üstün nezakete mukabele edilmemek imkansız olacağından Türk Cumhuriyeti subaylarına atılan şahsi selam topları derhal iade edilmek lazımdır. Hatta selamlayan geminin mensup olduğu milletin selamı iade adedinde olduğu belli ve bu millet subaylarından birine ifa edilmek memul olan şahsi selamın iade olunacağı katiyetle bilindiği takdirde selamın iadesi hususuna Türk harb gemileri öncü olabilir.

ALTINCI FASIL

Top ile selam resmi yapılırken veya iade edilirken çekilecek bayraklar

Selam yapılırken çekilecek bayraklar:

Madde 123 – a) Yabancı harb gemileri ve müstahkem mevkiileri ile selam resmi yapılırken veya yabancılara saygı için selam topları atılırken çekilecek bayraklar hakkında Türk harb gemileri aşağıdaki esaslara riayet ederler.

Hükümdar ve hanedan:

b) Yabancı hükümdar veya hükümdar ailelerine veyahut hükümet başkanlarından birine selam resmi yapılırken o zatın mensup olduğu hükümetin milli bandırası grandı direğine çekilir.(Tek direkli ise mevcut direğe çekilir.)

Milli günler:

c) Türk veya ecnebi limanlarında bir yabancı devletin milli gününe iştirak etmek üzere top atılırken o devletin milli bayrağı grandi direğine (Yok ise mevcut direğe) çekilir ve o devletin harb gemilerinin alay sancakları ile donatıldığı müddetçe yahut limanda o devletin harb gemisi bulunmadığı takdirde güneş batıncaya kadar orada çekilmiş olarak bulunur.

Milli bayrak:

d) Bir yabancı limana demirledikte selam topu atılması esnasında selamlanan devletin milli bayrağı grandi direğine (Yoksa mevcut direğe) çekilir.

Yabancı kumandanlar:

c) Bir yabancı kumandanına tesadüfte ve bir yabancı kumandanına veya harb gemisine top ile selamı iade edilirken o yabancı devletin milli bayrağı selam yapılırken veya iade edilirken pruva direğine çekilir.

Yabancı memurların ziyaretleri:

f) Yabancı siyasi memurları veya yabancı valileri veya deniz, kara ve hava yüksek rütbeli subaylar ve yabancı konsoloslarla hakkında selam resmi yapılması icap eden yüksek memurların ezmayı ziyaretlerinde top ile selam resmi yapılırken mensup olduğu devletin milli bayrağı pruva direğine çekilir.

Türk memurları:

g) Türkiye Cumhuriyeti yüksek rütbeli deniz, kara ve hava subaylarıyla mülki memurlardan (Mesela vali vesair gibi) top atımı ile selamlanması lazım gelen zevat hakkında selam resmi yapılırken geminin pruva direğine Türk Bayrağı çekilir.

YEDİNCİ FASIL

Resmi Ziyaretler

Madde 124 – Gerek Türk ve gerekse yabancı bütün limanlarda dost olan yabancı devlet harb gemileri subayları ile yapılacak ziyaretler hakkında bütün devletler bahriyesinin müttefik bulunduğu aşağıda yazılı esaslar, bütün deniz subayları tarafından tatbik edilir.

İlk ziyaret:

100 Bir veya daha ziyade yabancı harb gemisinin gelişinde rütbesi her ne olursa olsun, limanda bulunan bir veya daha ziyade harb gemisini idare eden subay veya kumandan, limana gelmiş olan bir gemi ise o gemiye ve eğer bir filo veya bir donanma ise kumandan gemisine bir subay göndererek mütat olan nezaketle hoş geldiniz diyerek bir ihtiyaçları veya arzuları olup olmadığını münasip bir şekilde sorar

İadei ziyaret:

b) Limana gelmiş olan harb gemisi veya gemilerin kumandanı bulunan subay veya amiral, rütbeleri müsavi ise evvela limanda bulunan filo ve gemilerin veya tek geminin kumandanını varışından itibaren 24 saat zarfında ziyaret eder. Bu ziyareti 24 saat zarfında iade edilir. Eğer rütbeleri muhtelif ise, rütbesi küçük olan taraf üstü olanı ziyaret eder. Bu ziyaretlerin yapılmasında ve iadesinde yukarıda yazıldığı veçhile 24 saat kaidesine riayet edilir

Rütbeler aşağıda gösterilmiştir:

- (1) Büyük amiral
- (2) Oramiral
- (3) Koramiral
- (4) Tümamiral
- (5) Tuğamiral
- (6) Albay
- (7) Yarbay
- (8) Binbaşı
- (9) Uhdesinde gemi kumandanlığı bulunan kıdemli yüzbaşı ve yüzbaşısıdır.

İadei ziyaret :

c) Üst rütbede bulunan subaylar aşağıda izah edildiği şekilde iadei ziyaret yapacaklardır.

Komodorlarda dahil olmak üzere bütün fors sahibi yüksek rütbeli deniz subayları, albay ve üst rütbeyi haiz olanların ziyaretlerini bizzat iade ederler. Kendisinde gemi kumandanlığı bulunan yarbay, binbaşı kıdemli yüzbaşı ve yüzbaşı tarafından yapılacak ziyaretleri de, buldukları geminin albay veya binbaşı rütbesindeki gemi kumandanlarını göndererek bilvasıta iade ederler. Albay ve eşi bulunan üst rütbeli subaylar, kendisinde gemi kumandanlığı bulunan binbaşı ve ast rütbedeki subaylara bizzat iadeyi ziyaret ederler.

Gemi kumandanlarının ziyaretleri :

d) İki taraf kumandan ve amirleri arasında ziyaretler yapıldıktan sonra, gelmiş bulunan gemilere kumanda eden albay ve madunu gemi kumandanları, limanda bulunan harb gemilerine kumanda eden albay ve madunu gemi kumandanlarına ziyaret yaparlar. Ve bu ziyaretler iade edilir.

Yabancı subayların mukabil ziyaretleri:

e) Türk deniz subayları yabancı deniz subaylarının resmi ziyaretlere aynı şerait dahilinde ciddiyetle mukabele edeceklerini beklerler.

Madde 125 – (1) Kumandan bulunan fors sahibi veya diğerk bir subay bir limana varışında, uhdesinde sefaret veya sefaret müsteşarlığı bulunan Türk siyasi memurlarını evvela ziyaret eder ve fakat sefaret müsteşarı veya başkonsolostan ast dereceyi haiz olan siyasi memurların evvela ziyaretlerine intizar edilir.

(2) Uhdesinde sefaret bulunan siyasi memurların makamları hakkında tereddüt hasıl olduğu takdirde resmi ziyaret yapılmadan evvel bir subay gönderilerek malûmat alınır.

Madde 126 – Bir filo veya birkaç gemi veyahut bir geminin bir yabancı limana varışta, aşağıda yazıldığı sıra üzerine ast makamı haiz olan evvela ziyaret yapar. Eşit makamlarda limana gelmiş bulunan filo veya gemiler veyahut gemi kumandanı ilk ziyareti yapar.

Eşit makamlar:

Sefaret müsteşarı, başkonsolos = Tümamiral, tuğamiral, komodor,

Konsolos = Albay

Muavin konsolos = Yarbay

Valiler ve astları ile ziyaret:

Madde 127 – a) Türk donanması subayları ile, Türk valileri ve kaymakamları ve nahiye müdürleri arasında yapılacak ziyaretlerde aşağıdaki hususlara riayet olunur.

b) Resmi ziyaret aşağıda yazılı olduğu gibi yapılır.

(1) Bir veya daha ziyade harb gemileri bir Türk limanına varışlarında orada bulunan vali veya kaymakam ve nahiye müdürleri ile donanma kumandanı veya harb gemisi kumandanı arasında.

(2) Donanma kumandanı veya komodorun memuriyete tayinlerindenberi ilk defa olarak limana varışlarında vali kaymakam ve nahiye müdürleri arasında.

(3) Yeni tayin olunan vali, kaymakam veya nahiye müdürlerinin resmi memuriyetlerine başlamaları ile orada bulunan bütün kumandan ve komodorlar arasında.

İşbu ziyaretler yukarıda yazılmış olan memurin ve subayların memuriyetleri esnasında bir defadan ziyade yapılmaz.

c) (1) Bir filo veya bir harb gemisine kumanda eden koramiral veya madunu rütbeyi haiz subaylar valiyi evvela ziyaret ederler.

(2) Kaymakamlar; fors sahibi subayları veya komodorları ile albay rütbesindeki gemi kumandanlarını evvela ziyaret edecekler ve bunların astı olan subaylar kaymakamı evvela ziyaret edeceklerdir.

(3) Nahiye müdürleri, fors sahibi subaylar ve komodorlar ile albay yarbay, binbaşı rütbesindeki harb gemileri kumandanlarını evvela ziyaret ederler.

İadeyi ziyaret:

d) İadeyi ziyaret, 24 saat zarfında icra olunur.

(1) Valiler, fors sahibi subaylar ile komodorların ziyaretlerini bizzat iade ederler.

(2) Fors sahibi subaylar ile komodorlar ve albay rütbesindeki gemi kumandanları kaymakamlara bizzat iadei ziyaret ederler.

(3) Nahiye müdürleri, gemi kumandanlarına bizzat iadei ziyaret ederler.

(4) Yarbay ve binbaşı rütbesindeki gemi kumandanları nahiye müdürlerini bizzat iadei ziyaret ederler.

Vekaleten iadei ziyaret:

e) Valilerden veya hükümeti temsil eden memurlardan biri bir sıhhi arıza veya meşguliyetinden ötürü bizzat ziyaret veya iadei ziyarete muktedir olmadığı takdirde yaverini veya bir memur göndermek suretiyle ziyaret ve iadei ziyaret eder. Aynı veçhile fors sahibi subaylar ve komodorlar, bir sıhhi arıza veya vazifesinin müsaadesizliğinden ötürü bizzat ziyaret veya iadei ziyarete muktedir olmadığı takdirde, yaverini veya yüzbaşı rütbesinden aşağı olmamak üzere bir subay gönderirler.

Bu suretle matlup ziyareti yapamayan memur veya subay her defasında bizzat yapamadığı ziyaret veya iadei ziyaretin sebebini kumandana veya memura ve aynı zamanda bağlı bulunduğu birliğe raporla bildirir.

f) Mülki ve askeri yüksek makama muvakkaten vekalet eden subay iş bu ziyaret hususunda buldukları makama aslen tayin edilmiş gibi hareket ederler.

Vasıta göndermek:

Madde 128 – Gemiye resmi ziyaret için gelecek siyasi memurları, konsolosları, vali, kaymakam ve nahiye müdürlerini gemiye getirmek ve ziyaretin sonunda karaya çıkmalarını temin etmek maksadıyla kıdemli subay tarafından bir motorlu vasıta ziyaret edecek şahıslara tahsis edilir.

SEKİZİNCİ FASIL

*Reisicumhur ile devlet başkanlarına mahsus forslar**Reisicumhura mahsus forslar:*

Madde 129 – Reisicumhura mahsus fors, Reisicumhurun bindiği geminin grandı direğine (Yoksa mevcut direğe) çekilir.

Amirallere mahsus forslar:

Madde 130 – Uhdesinde bilfiil kumandanlık bulunan Milli Savunma Vekili ve amiraller bayrak kanununda yazılı bulunan rütbelerine mahsus forsları, buldukları geminin grandı direğine (Yoksa mevcut direğe) ve küçük vasıtalarda ise; baş tarafa çekilir.

Forsu çekmek hakkını haiz iki subay:

Madde 131 – Aynı forsu çekmek hakkını haiz iki subay beraberce hizmet eyledikleri vakit bunlardan birinin muvakkaten diğer bir forsu çekmesi yüksek makamdan emir olunabilir. Fakat bu keyfiyetin bu zatların rütbe ve emir kumandalarına tesiri yoktur.

Komodorlar:

Madde 132 – Komodorlara mahsus forslar, buldukları geminin grandî direğine (Yoksa mevcut direğe) çekilir. Küçük vasıtalarda da pruva gönderine çekilir.

Sahile fors çekme:

Madde 133 – Deniz kuvvetleri kumandanlığı, fors çekme hakkını haiz bir subaya bu forsu sahilde bulunan bir deniz müessesesine çekme hakkını verebilir.

Forsların indirilmesi:

Madde 134 – a) Bir gemiye: Reiscumhur veya fors sahibi üst subaya ait forsu çekilince, ast subaya ait fors veya flandıra indirilir.

b) Resmi bir vazife için bir Türk harb gemisine binmiş olan üst rütbeli subaylar veya üst makam sahibi mülki memurları temsil üzere pruva direğine milli bayrak çekilir. Ancak bu bayrak ne flandırının ve nede (mevcut olduğuna göre) forsun indirilmesini mucip olmaz. Lüzumunda bu bayrak üst deniz subaylarına mahsus fors ile aynı direğe çekilebilir.

Kıdemli gemi kumandanı:

Madde 135 – Limanda bulunmakta olan gemilerin kumandanlarından en kıdemlisi, kıdemli kumandan forsu bulunduğu geminin pruva direğinin cudasına çekilir.

DOKUZUNCU FASIL

Türk Bayrağı cıvadra bayrağı, flandıra

Türk Bayrağı ve cıvadra bayrağı:

Madde 136 – Mürettebatı bulunan bütün Türk harb gemileri Türk bayrağını kış gönderilerine çekerler. Cıvadra sancağı limanda veya topuz çekmiş oldukları halde seyir ederlerken bütün harb gemileri tarafından cıvadra direğine çekilir.

Madde 137 – Mürettebatı bulunan ve kumandanı Türk Deniz Kuvvetlerine mensup resmi deniz personeli olan, Türk harb gemileri forsu çekilmemiş bulunduğuna göre uçkurluk tarafından ay ve yıldız bulunan bir flandıra çekerler. Telsiz tellerine dolaşmamak üzere icabında kısa flandıra çekilebilir. Bu flandıra gemi kumandanının resmen bir mahalle gidişinde küçük vasıtaların baş gönderine çekilir.

Bayrak çekme ve indirme:

Madde 138 – a) Türk limanlarında demirli bulunduğu zaman Türk Bayrağı hergün saat 08.00 de kış göndere çekilir. Fakat diğer sularda bulunduğu surette kumandanın emrine göre 08.00 veya 09.00 da çekilebilir. Hava müsait olduğu ve kıdemli amir bir mahzur görmediği takdirde bayraklar güneş batıncaya kadar çekili bulundurulur. Ve güneş batarken mahsus merasim ile bayrak indirilir.

Bayrak çekilirken ve indirilirken bir subay kumandasında muzika veya borozan veya silistre ile ihtiram kıtası olarak gemide vazifeli bulunan en büyük kumandanın rütbesine muadil Cetvel: 1 de gösterilen top adedi kadar silahlı asker çıkarılır ve bayrak arya edilirken bütün mürettebat yüzlerini Türk Bayrağına dönerek subaylar ve astsubaylar selam vaziyetinde ve erler ise hazırol vaziyetinde bulunurlar. Kumandanı yüzbaşı olan gemilerde silahlı er çıkarılmaz. Muzika mevcut ise bayrağın çekilmesi ve indirilmesi esnasında Milli Marş çalınır.

Yabancı harb gemileri varsa:

b) Yabancı harb gemileri bulunduğu takdirde Türk Milli Marşının sonunda ecnebi gemilerinin mensup oldukları milletlerin milli marşları çalınır. Limanda birden fazla yabancı harb gemisi varsa en kıdemli kumandanın milli marşı evvela çalınmak suretiyle kıdem sırasına riayet olunur.

Seyir halinde bulunan gemilerde bayrak:

c) Seyir halinde bulunan gemiler karanlık olunca merasimsiz bayrağı indirir ve ortalık ışımadan evvel merasimsiz olarak yerine çeker.

Limanda demirli iken:

Limanda demirli bulunurken Türk Bayrağı çekilmemiş ise, yanlarından bir harb gemisi geçtiği takdirde Türk Bayrağı o gemi yanlarından geçip uzaklaşınca kadar mutat merasim yapılmadan çekilir ve indirilir.

Bayrak çekme yerleri:

d) Limanda ve seyirde Türk Bayrağı kış gönderine çekilir. Savaş vaziyetinde ise grandi direğinde gize yok ise mevcut direğe çekilir. Savaşta ise verilecek bayrak işaretlerini karıştırmayacak şekilde pruva veya grandi direklerinden birine çekilir.

Kanunen abul edilmemiş fors çekilmez:

Madde 139 – Bayrak Kanunu ile abul edilmiş bulunan forslardan başka hiç bir bayrak veya alamet fors yerine çekilemez.

ONUNCU FASIL

*Askeri merasim ve ihtiram**Büyük amiral, oramiral:*

Madde 140 – Büyük amiral, oramiral ve uhdesinde kumandanlık bulunan fors sahibi subay veya komodor Türk harb gemilerinde yüzbaşı kumandasında silahlı ihtiram kıtası tarafından karşılanır. Bu sırada subaylar selam resmini ifa ederler. Muzika ile karşılanma marşı çalınır. Kumandanı yüzbaşı olan gemilerde ihtiram kıtası çıkarılmaz.

Koramiral, tümamiral:

Madde 141 – Uhdesinde kumandanlık bulunmayan (Fors sahibi olmayan) bir koramiral veya tümamiral yüzbaşı kumandasında silahlı ihtiram kıtası tarafından istikbal olunur. Subaylar selam resmi ifa ederler. Muzika karşılama marşı çalar.

Uhdesinde kumandanlık bulunmayan tuğamiral:

Madde 142 – Uhdesinde kumandanlık bulunmayan (Fors sahibi olmayan) tuğamiral bir üsteğmen kumandasında silahlı ihtiram kıtasıyla karşılanır. Subaylar selam resmi ifa ederler. Muzika karşılama marşı çalar.

Fors ile geçen bir deniz vasıtası:

Madde 143 – Fors çekmiş bir deniz vasıtası, kumandanı yüzbaşı rütbesi üstünde bulunan bir harb gemisinin yanından geçerken yüzbaşı veya üsteğmen kumandasında bir ihtiram kıtasıyla selamlanır. Boru veya vardiya düdüğü ile dikkat çalınır. Subaylar ve astsubaylar selam resmini ifa ederler. Erler hazırol vaziyetinde bulunurlar.

Madde 144 – madde 139 – 140 – 141 – 142 de yazılı hususlar yalnız güverte subayları için tatbik olunur.

Lumbar ağzına çıkarılacak ihtiram kıtası:

Madde 145 – Gemi kumandanı yüzbaşı üstü (Yüzbaşı hariç) olduğu takdirde merasim yapılacak şahsın rütbesine mütenazir, ilişik birinci cetvelde gösterilen top adedine göre silahlı er lumbar ağzına çıkarılır.

Kara ve hava subayları:

Madde 146 – Kara ve hava generalleri Türk harb gemilerine mütenazir amirallerce yapılan merasim ile karşılanır ve uğurlanır.

Madde 147 – Türk harb gemilerini resmen ziyaret eden mülki devlet büyükleri ilişik cetvel 1 de gösterilen eşit top haklarındaki amirallere ait merasim ile karşılanır ve uğurlanır.

Deniz subaylarının karadaki ziyaretleri:

Madde 148 – Türk deniz üst subayları resmi olarak kara ve hava kuvvetleri kumandanlıklarını ziyaret ettiklerinde rütbelere eşit kara üst subaylarına yapılan merasim ile karşılanır ve uğurlanır.

Madde 149 – Bir fors sahibi deniz üst subayı veya komodor normal seyir ve talimlerde veyahut bir vasıta ile bir harb gemisinin yanından geçerken ister forsu olsun ister olmasın gemiler tarafından boru veya batarya düdüğü ile dikkat çalmak suretiyle selamlanır. Bütün subay ve astsubaylar selam resmi ifa ederler ve erler hazır ol vaziyetinde bulunurlar. Bu merasim 24 saat zarfında bir kere icra olunur.

ONBİRİNCİFASIL

Selam ve ihtiram

Gemide resmi selam :

Madde 150 – a) Deniz, kara ve hava subayları, astsubayları ve erleri bir geminin lumbar ağzından gemiye girdikleri veyahut kıç güverteye ilk çıktıkları zaman bayrağa cephe vermek suretiyle selam resmini ifa ederler.

b) Bir deniz vasıtasıyla bir geminin yanından geçen subaylar gemi erleri tarafından hazır ol vaziyeti almak suretiyle selamlanır.

Madde 151 – a) Filikalarda bulunan muhtelif rütbelerdeki subaylar arasında yapılacak merasim cetvel : II de gösterilmiştir.Ordu ve hava subaylarına da rütbelere mütenazır merasim yapılır.

b) Yüklü filikalarda, yedek çeken veya yedekte bulunan filikaların yalnız serdümenleri selamlar.

c) Filika serdümenleri filika subayı bulunduğu zaman yalnız iskelelerde selam verirler.

d) Filikada resmi selam ifa eden serdümenler ayağa kalkmaz oturdukları yerden selam resmi ifa ederler.

e) Denizde bir cenaze alayına tesadüfte hisa kürek edilmek suretiyle selam resmi ifa olunur. Yarım aylı kiklerde ise alma kürek ederek selam resmi ifa olunur.

ONİKİNCİFASIL

Cenaze merasimi

Amiraller :

Madde 152 – Vazifei askeriyesini ifa ederken vefat eden amiraller, generaller ve komodorların cenaze alayında cenaze kabre nakledilinceye kadar (Dakika topları) atılır. Bu topların adedi müteveffanın berhayat iken rütbesine mahsus top adedini tecavüz etmiyecektir. Cenaze defnedildikten veya denize atıldıktan sonra müteveffa amiralin hayatta

iken rütbesine mahsus olan top adedi kadar top atılarak son ihtiram yapılır.

Bir amiralin denizde vefat etmesiyle sahilde bir mahalle defin halinde, cenaze sahile nakledilirken gemiden dakika topları atılır. Müstahkem mevki ve batarya bulunan bir mahalle defin halinde cenaze sahile nakledilirken gemide dakika topları atılacağı gibi cenaze karaya çıktıktan sonrada sahilden mezarlığa nakledilmekte iken müstahkem mevki veya bataryalardan dakika topları atılacaktır. Gerek gemilerden ve gerek müstahkem mevkiilerden atılan dakika toplarının adedi ölünün hayatta iken atılan top adedinin iki mislini geçemez.

Kumandan mevkiinde bulunan albay, yarbay, binbaşı:

Madde 153 – Kumandan mevkiinde bulunan bir albay, yarbay ve binbaşının cenaze alayında naşı denize ilka veya sahile nakledilmek üzere gemiden avara edildiği vakit orada bulunan kıdemli subayın vereceği emirle yedi adedi tecavüz etmemek üzere ölünün kumanda ettiği gemiden dakika topları atılır.

Gemi yalnız olduğu takdirde halefi tarafından bu merasim icra olunur. Dakika topları ancak ölünün kumanda ettiği gemiden atılır. Bu merasim, gemi naşın defnolunacağı limanda bulunsun bulunmasın icra olunur.

Türk harb gemilerinde zikrolunan subaylardan maada herhangi bir subay, astsubay ve erlerin cenazesinde gömüldükten sonra mezar üzerinde veya denize atıldığı zaman naşın üzerinden üç el tüfek atılır.

Merasime iştirak edecek kıta miktarı, Askeri Merasim ve Protokol Talimatına tevfikan icra olunur.

Mülki memurlar:

Madde 154 – Mülki memurların cenaze merasiminde yani cenaze alayı kabristana giderken mütevaffının hali hayatında müstehak olduğu selam topları adedine müsavi adedde dakika topları atılır. Hayatında top selamına hakkı olmıyan memurinin cenaze alayında top atılmaz.

Sancağın mezestiresi:

Madde 155 – a) Karada yapılacak cenaze alayı için Türk Bayrağı, naşın bulunduğu mahalden alayın harekete başlayacağı vakit mezestre ve defin icrası için kifayet edecek kadar vakit geçtikten sonra tekrar yerine toka edilir.

b) Cenaze gemide bulunduğu takdirde naşın bulunduğu mahalden çıkarıldığı vakit bayrak mezestre ve defin için kifayet edecek kadar vakit geçtikten sonra yerine toka edilir.

c) Açık denizde vuku bulan bir cenaze merasiminde naş bulunduğu mahalden çıkarıldığı vakit bayrak mezestre ve merasimin hitamında yerine toka edilir.

d) Bilahare defnolunmak üzere gemiden naiş çıkarıldığı vakit bayrak mezestre edilmez yalnız hamil olan vasıta sancağını mezestre eder.

e) Bayrağın bütün gün mezestresi emir olduğu vakit sabahleyin bayrak çekilirken yerine kadar toka edilip akabinde mezestre edilir. Grubta da evvela toka edildikten sonra mütat veçhile arya olunur.

f) Grandilerinde bir yabancı bandırasını mezestre etmiş veya kendi bayraklarını mezestre etmiş Türk harb gemileri limandaki gemilerin görüş sahası dahilinde yabancı bandırasını mezestre olarak grandî direğine çekerler veya çekilmiş bulundurlar veyahut kendi bayraklarını mezestre haline getirir veya bulundurlar.

g) Fors çekilmiş bulunan bir Türk deniz subayı vefat ettiği takdirde fors mazestre edilir. (Harb müstesna ve cenaze merasiminin vuku bulunduğu günün akşamına kadar bu halde tutulur. Güneş batarken mezkûr fors yerine toka edildikten sonra son defa olarak arya edilir.

h) Cenaze alayı forsun çekilmiş olduğu gemiden veya limandan uzak bir mahalde vukubulacak olursa naişın defni için gemiden ve limandan çıkarıldığı günün akşamına kadar fors mezestre halinde bulundurulur.

ONÜÇÜNCÜ FASIL

Resmî elbiseler

Madde 156 – Deniz subaylarının deniz merasiminde giyecekleri elbiseler Deniz Kıyafet Kararnamesinde gösterilmiştir. Kararname ahkamına göre elbise giyilir.

ONDÖRDÜNCÜ FASIL

Deniz merasimlerinin icra tarzları

Topuz feneri:

Madde 157 – Gece topuz feneri çekerek harb gemileri cıvadra gönderine, pruva direğine, grandî direğine üçer ve kış gönderine beş aded fener çekecektir. Komodor forsu bulunan gemiler ile kumandanı albay bulunan gemiler kış göndere yedi ve gemide amiral forsu bulunduğu takdirde kış göndere dokuz fener çekecektir.

Topuz feneri çekecek gemiler:

100 tondan aşağı süstü gemileri ile denizaltı gemileri topuz fenerleri çekemezler.

Alay sancakları:

Madde 158 – Alay sancakları pruvadan başlamak üzere pruva direği şapkası, grandî direği şapkası, kış göndere gelmek üzere çekilir. Grandî direği olmıyan gemiler pruva direği şapkasından (Telsiz antenlerine zarar vermemek üzere) kış göndere veya geminin vasatından geriye münasip bir yere çekilir. Alay sancakları pruvadan başlamak ve iki sancak bir flama olmak üzere tertiplenir.

Batarya Ddğ ile selam resmi:

Madde 159 – Seyir halinde bulunan bir harb gemisi, demirli veya seyir halinde bulunan bir geminin yanından geçerken ast kumandan gemisi, üst kumandan gemisini batarya düdüğü ile selamlar. Bir uzun bir kısa sancakta gördüğüne göre: Bir uzun iki kısa iskelede gördüğüne göre çalınır. Selamlayacak gemi selamlanacak geminin bordasına yaklaşırken hangi bordasını görüyorsa ona göre düdüğü alar. Selamlanan gemide derhal gördüğü bordaya nazaran düdüğü alarak selama mukabele eder. Takriben bir dakika sonra selamlanan gemi iki kısa düdüğü çalar ve bunu takiben selamlayan gemi de iki kısa düdüğü alarak rahat vaziyete geçerler. Selam esnasında erler hazır ol vaziyetinde astsubay ve subaylar el ile selam vaziyetinde bulunurlar. Bu merasim günde bir kere yapılır.

Boru ile selam:

Madde 160 – Harb gemilerinde borozan bulunduğu takdirde seyir halinde bulunan bir gemi, demirli veya seyir halinde diğer harb gemisinin yanından geçerken evvela ast gemi kumandanı üst gemi kumandanını boru ile (Dikkat) alarak selamlar. Bunu takiben st Kumandan gemisi boru ile (Dikkat) alarak selamlar. Takriben bir dakika sonra üst evvela rahat çalar ve takiben ast rahat alar. Boru ile (Dikkat) alındığı vakit bütün erler hazırol vaziyetine geçer astsubaylar ve subaylar el ile selam verirler.

Cimariva:

Madde 161 – Cimarivanın ne zaman yapılacağı birinci fasılda yazılmıştır. Bunlara ilaveten donanma kumandanının tensibi ile yabancı harb gemilerine tesadüfte cimariva yapılır. Cimariva yerlerinde erat hazırol vaziyetinde bulunurlar. Fazla merasim yapılması arzu edildiği takdirde merasim esnasında üç defa "sağol" diye bağırılır.

Silistre:

Madde 162 – a) Silistre nedir:

Aşağıda gösterilen askeri ve sivil şahışların gemiye geliş ve gidişlerinde selam makamında alınan ddğtr.

b) Silistre kimlere çalınır:

(1) Reiscumhur

(2) Başbakan ve Meclis Başkanı

(3) Hükümet erkânı

(4) Gemiye resmen ziyaret eden milli ve ecnebi devlet ricâli

(5) Amiral ve generaller

(6) Albaydan binbaşuya kadar (Binbaşı dahil) kara, deniz ve hava subayları

h - Birlik ve gemi kumandanı olan deniz subayları

c) Silistre ne zaman çalınır:

a - Silistre gemiye gelişlerde, merasim yapılacak şahıs iskelenin alt tavaasına ayak bastığı anda ve gemiden ayrılışlarda alt tavadan vasıtaya ayak bastığı anda çalışmaya başlar.

b - Gemi kıçtan kara veya aboarda iken, kıçtan kara iskelesinden veya aboarda tarafından gemiye giren şahıslara da silistre (a) paragrafındaki şekilde çalınır.

c - Silistre çalınması gereken bir şahıs vasıta ile gemiye çıkmadan nöbetçi subayına veyahut lumbar ağzında bulunanlara bir şey söyleyip tekrar ayrılırsa aynen gemiden gidiyormuş gibi vasıtası avara ederken silistre çalınır.

d - Silistre saat 08.00 den arya sancağa kadar olan zaman içinde gemiye gelen ve giden şahıslara çalınır. Saat 08.00 den evvel ve arya sancaktan sonra çalınmaz.

e - Onarım için fabrikalar emrine girerek, rıhtımlara yanaşmış veya kıçtan kara olmuş gemilerle, hizmet harici edilmiş ve flandra çekmeyen gemilerde silistre çalınmaz.

d) Silistre nasıl çalınır:

(1) Silistre üç şekilde çalınır.

(a) Üç nokta:

Devlet reislerinden albaya kadar (Albay hariç) tekmi amiral ve generallere ve muadili sivil şahıslara.

(b) İki nokta:

Albaydan binbaşuya kadar (Binbaşı hariç) ve muadili sivil şahıslara çalınır.

(c) Bir nokta:

Binbaşı ve aşağı rütbedeki askeri ve muadili sivil şahıslara çalınır.

(d) Yabancı vizite subaylarına temsil ettiği sancak rütbesine göre çalınır.

(e) Silistre aynı zamanda toplu olarak tavaya ayak basan en büyük rütbeliye çalınır.

(f) Silistre canlı ve bilhassa son noktası gayet canlı çalınır.

(g) Silistre çalınırken sağ kol dirseği omuz hizasına kadar kaldırılır ve muntazam bir hazırol vaziyeti alınır. Silistre çalan el ile selam vermez. Lomber ağzında bulunanlar selam verdikleri müddetçe silistre çalan silistreyi ağzında tutarak çalma vaziyetini muhafaza eder.

(h) Bir ve iki nokta şeklinde silistre çalındığı zaman yalnız lomber ağzındaki personel selamlar. Üç nokta çalındığında herkes tarafından selamlanır.

Madde 163 – Aşağıda tarih ve numaraları yazılı talimatnameler mer'iyetten kaldırılmıştır.

a) 4/3/1933 gün ve 13963 sayılı Askeri Merasim Talimatnamesi, 30 Mayıs 1926 tarih ve 3687 sayılı Merasim ve Teşrifatı Bahriye Talimatnamesi;

b) 2/4762 sayılı İcra Vekilleri Heyeti kararıyla mer'iyete konulmuş olan Ordu Dahili Hizmet Talimatnamesinin 641 ila 673, 674 A, 675 A, 675 ila 691, 697, 699 ila 719. maddeleriyle 698 inci maddenin 2 ve 3 üncü fıkraları mer'iyetten kaldırılmıştır.

Madde 164 – Bu Talimatname Resmi Gazete'de neşri tarihinden itibaren mer'iyete girecektir.

Lahika

ANIT - KABİR'İ RESMİ ZİYARETLERDE YAPILACAK

ASKERİ MERASİM

1. Anıt - Kabir'de yapılacak her türlü merasim ve tazim, AZİZ ATATÜRK'ün manevi varlığıdır. İşbu merasimin tertip ve idaresinden Garnizon Kumandanı memurdur.

2. Devlet büyükleriyle kendilerine askeri merasim yapılması gereken ecnebi şahısların Anıt - Kabir'i ziyaretlerinde bando ile birlikte bir askeri kıta ihtirama katılır.

3. Merasim kıtası, Riyaseticumhur Muhafız Alayından, bando Garnizon K.lığından tertibedilir.

4. Bu merasimin yapılması için ilgili makamlarca enaz bir gün evvelinden Garnizon K.lığının haberdar edilmesi gereklidir.

5. Cumhuriyet, Zafer, Gençlik ve Spor Bayramlarıyla, 10 Kasım'da ve Reiscicumhur, B. M. M. Reisi, Başvekil ve diğer vekillerle, E. U. Reisi ve diğer generallerin Anıt - Kabir'i resmi ziyaretlerinde, (Ek - 3) de gösterilen bando ve bir askeri kıta saygı duruşuna katılır.

Merasim bölüğü, Alle boyunca ve Mozele önünde meydanlık etrafında bulunan nöbetçiler tüfekli ve merasim bölüğü kıyafetinde (Kordon yok), Mozole merdivenlerinde ve içinde bulunan nöbetçiler tabancalı, beyaz palaska, eldiven ve çelik başlıklı bulunurlar.

6. Yabancı devlet hükümet reisleriyle diğer yabancı mülki ve askeri erkanın ziyaretlerinde, askeri merasim yapıp yapılmıyacağı ve merasimin şekli her defasında Hariciye Vekaletince tayin ve tesbit edilerek alakahlara ziyaret gününden bir gün evvel bildirilir.

7. Yapılacak merasimin şekli:

a. Bando ve merasim kıtası ile saygı nöbetçileri, ziyaret saatinden (15) dakika evvel muayyen yerlerini alırlar (Ek - 3).

b. Devlet ve hükümet reisleriyle Erkanıharbiye Umumiye Reislerinin resmi ziyaretlerinde Garnizon K., diğer resmi zevatın ve heyetlerin ziyaretlerinde Anıt-Kabir Muhafız Alay veya Tb. K. tarafından ziyaretçiler giriş kapısında karşılanırlar.

c. Giriş düzeni:

(1) Devlet Reislerinin ziyaretlerinde giriş düzeni (Ek - 4) de diğer zevatın ziyaretlerindeki giriş düzeni (Ek - 5) ve (Ek - 1) de gösterilmiştir.

Bu ziyaretlere katılacaklar, ziyaret saatinden 15 dakika evvel (10 Kasımda saat 08.40 da) Anıt - Kabir giriş merdivenleri önündeki meydana hazır bulunarak Garnizon K. ve Protokol U. Md. tarafından gösterilen yer ve tertibi alırlar.

(2) Ziyaret saati; mülki ve askeri protokolca ilgililere bildirilir. Anıt - Kabir'e giriş ve Alle'de ilerleyiş bu tertipte yapılır.

Bu tertibin alınmasını, merasimin muntazam bir şekilde cereyanını sağlamak için lüzumu kadar protokol subay ve memurları tayin edilerek sıraların sağ tarafında yürütülür.

(3) Çelenk, vaktinde ve Anıt - Kabir giriş kapısı önünde hazır bulundurulur. Reysicumhurun ziyaretlerinde, Riyaseticumhur Başyaverliğince tayin edilecek iki yaver, yabancı devlet reislerinin ziyaretlerinde Riyaseticumhur Muhafız Alayından tayin edilecek iki subay, diğer resmi zevatın ziyaretlerinde ise Riyaseticumhur Muhafız Alayından bu iş için tahsis edilecek erler tarafından taşınır.

d. Mozole içerisindeki tertip:

(1) Mozole içerisinde alınacak tertip (Ek - 4 a, Ek - 5 a, Ek - 1 a) da gösterilmiştir.

Ziyaretçilerin miktarı, Mozole'nin istiaabından fazla olduğu takdirde içeri giremeyenler, ziyaret programında gösterilen sıraya göre Mozole önündeki meydanlıkta (Ek - 5) de gösterilen tertibi alırlar.

(2) Mozole iç ve dışındaki ziyaretçiler muayyen tertibi aldıktan sonra ziyaretçilerin başkanı sembolik taşa iki adım mesafeye kadar yaklaşır ve çelengi taşıyıcılarından teslim alır. Kortejin önünde yürüyen Garnizon Kumandanı ve Protokol U. Md. Mozole'nin sağ tarafına, çelenk taşıyıcılardan kortejde yerleri bulunanlar kendi yerlerine, kortejde yerleri bulunmayan çelenk taşıyıcılar Mozele'nin sol tarafına (Ek - 4 a, Ek- 5 a ve Ek- 1 a) daki yerlerini alırlar. Bu esnada ziyaretçilerin başkanı teslim aldığı çelengi sembolik taşın muay-

yen yerine koyarak yerini alır. Bu esnada boru ile verilecek bir (Ti...) işaretiyle Mozole iç ve dışında bulunan bütün ziyaretçiler saygı duruşuna geçerler. Tüfekli erler selam dur vaziyetine geçmek, tüfeksiz erler elle selam vermek suretiyle saygı duruşuna iştirak ederler. Bir dakikalık (10 Kasımda 2 dakikalık) bir saygı duruşunu mütaakip bando hiçbir işaret beklemeden İstiklal Marşını çalmağa başlar. İstiklal Marşının çalınacağı zaman, bando öğretmeni tarafından (Ti...) işareti verildiği anda saatine bakmak suretiyle tayin ve takdir olunur. Saygı duruşu İstiklal Marşının devamınca muhafaza olunur. İstiklal Marşının sona ermesiyle yapılan merasim de biter. Tüfekli erler selam durdan silah omuza, tüfeksiz erler esas duruşa geçerler. Bu esnada Garnizon K. ve Protokol U. Md. derhal ziyaretçilerin başkanının ilerisine geçerek kendilerine yol gösterirler. Orta kapıdan Mozole, çıkış kapısından da Anıt - Kabir terkedilir.

Gerekliyorsa çıkış kapısı yanındaki kulede, Garnizon Kumandanı tarafından defteri mahsus ziyaretçilerin başkanına imzaya arz edilir. Mozole içindeki diğer ziyaretçiler de sağdakiler sola ve soldakiler sağa dönerek girişteki tertip ve sıraya göre başkanı takiben Mozole ve Anıt-Kabir'i terkederler.

(3) Mozole dışındaki meydana bulunan ziyaretçiler, Mozole'nin boşalmasını mütaakip programda tesbit edilmiş protokol sıralarına göre ve altışarlı sıralar halinde Mozole'nin sol kapısından girmek ve sağ kapıdan çıkmak suretiyle sembolik taşın önünden bir saygı geçidi yaparlar.

(4) Merasim kıtasıyla Alle'deki, merdivenlerdeki ve Mozole içindeki nöbetçiler, ziyaretçiler Anıt - Kabir'i terkedinceye kadar, (Yalnız 10 Kasım'da Mozole içindeki nöbetçiler o gün ziyarete devam ettiği takdirde grub zamanına kadar) yerlerini muhafaza ederler.

e. Hususi heyet ve şahısların ziyaretlerinde askeri merasim yapılmaz. Anıt - Kabir Muhafız Bölük K. tarafından ziyaretçiler giriş kapısında karşılanarak aynı tertiple Anıt - Kabir'e ve Mozole'ye girilir, ziyaret yapılarak çıkılır.